

Ұлыстың ұлы күні - Наурыз мерекесі құтты болсын!

Апталық 1948 жылдың 20 сәуірінен шыға бастады

ӘЛ-ФАРАБИ АТЫНДАҒЫ ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ

ҚАЗАҚ

ҰНИВЕРСИТЕТІ

№8 (1759)
17 наурыз
2020 жыл

www.kaznu.kz

facebook.com/KazakhNationalUniversity

vk.com/kazuniversity

instagram.com/KAZNU_FARABI

АЛҒА ЖЫЛЖУ МАҢЫЗДЫ

Кезекті ректорат мәжілісі QS рейтингісі бойынша бірқатар жұмыстар баяндалды.

Студенттер мен ОПК-ның академиялық ұтқырлығы бойынша баяндама жасаған халықаралық ынтымақтастық департаментінің директоры Айжан Смаилова «Бүгінде біз академиялық ұтқырлық, тәжірибе алмасу және басқа да бағдарламалар арқылы шет елдерге кеткен студенттерді барынша бақылауда ұстап отырмыз. Шетел елде қалып, елге оралуда қиындық туындап жатқан студенттер мен докторанттарға бірінші кезекте сол елдердегі ҚР Елшілігімен үнемі байланыста болуларын сұраймыз» – деді директор. Сондай-ақ мәжіліс аясында QS рейтингісінде жылжу бойынша кафедралардың жол картасын орындау барысы туралы

стратегиялық даму жөніндегі орталықтың директоры Гүлшат Минажева да баяндама жасады. Ол ҚазҰУ-дың жыл сайынғы QS Emerging Europe және Central Asia рейтингі университеттердің онлайн қатысуын және PhD деңгейінде білікті қызметкерлердің үлесін қоса алғанда, сегіз түрлі көрсеткіш бойынша университеттерді бағалау арқылы жасалатынын айтты. Сонымен қатар ол жыл сайын факультеттердегі білім беру бағдарламаларын арттыру қажеттігін алға тартып, мәжіліс аясында өзге де өзекті мәселелер талқыға түсті.

Айнұр АҚЫНБАЕВА

Ғалым МҰТАНОВ,

әл-Фараби атындағы ҚазҰУ ректоры

ҚҰРМЕТТІ ҚАЗҰУ ҰЖЫМЫ, ӘРІПТЕСТЕР МЕН СТУДЕНТТЕР!

Баршаңызды Ұлыстың ұлы күні – Наурыз мерекесімен шын жүректен құттықтаймын!

Жақсылықтың жаршысы, ұлы істердің бастамасы Әз-Наурызды халқымыз игі дәстүр, жарасымды салт-өнеге ретінде ертеден тойлап келеді. Көктем шығып, табиғат ұйқысынан оянатын бұл кезеңнің баршамызды шаттыққа бөлейтіні рас.

Күн мен түнді теңеген, іргемізді ізгілікке бөлеген Наурыз барша шығыс халқы үшін бірлік пен берекеге, достық пен сыйластыққа үндеуімен зор маңызға ие. Еліміздің үздік ұлттық университеті ретінде ҚазҰУ-да ұлық мерекені жаңа сипат, жаңаша мазмұнмен заманға сай қайта жандандыруға зор үлесін қосуда.

Құрметті әріптестер мен студенттер!

Ізгілік пен мейірім шуағы төгілген айтулы мерекеде баршаңызға бақ-береке, зор денсаулық пен шығармашылық табыс тілеймін! Ұлыстың ұлы күні бір-бірімізге деген сенім артып, еліміздің іргетасы нығая берсін! Әр шаңыраққа Қыдыр қонып бақ дарысын! Әз-Наурыздағы барша ізгі тілектеріңіз қабыл болғай!

КАЗНУ ПОЛНОСТЬЮ ПЕРЕШЕЛ НА ДИСТАНЦИОННОЕ ОБУЧЕНИЕ

В целях предупреждения и профилактики коронавирусной инфекции (COVID-19) КазНУ им. аль-Фараби полностью перешел на дистанционное обучение с применением передовых цифровых образовательных технологий.

Важной составляющей трансформации КазНУ в исследовательский университет стал перевод всех бизнес-процессов в цифровой формат. За последние годы в университете была создана «умная» информационно-коммуникационная инфраструктура и smart-кампус, внедрены облачные и мобильные технологии, а развитие IT-услуг вывело вуз на качественно новый цифровой уровень. Это позволило оперативно перевести учебный процесс на дистанционной форму обучения по действующему расписанию занятий.

«Современная и развитая IT-инфраструктура университета позволяет охватить дистанционным

обучением всех студентов. Для этого используются информационно-образовательные платформы – «Универ 2.0» и «Moodle». Система «Универ 2.0» является инновационной разработкой КазНУ, обеспечивающей сопровождение учебного процесса от зачисления студента до его выпуска. Программный комплекс дает возможность формировать курсы и базу учебно-методических комплексов дисциплин, проводить индивидуальные или групповые лекции, давать задания, отслеживать их выполнение студентами, оценивать степень освоения курса и многое другое.

Продолжение на 2 стр.

«ХАБАР»
АРНАСЫНЫҢ
КҮНДЕРІ

«ҚАЗАҚ УНИВЕРСИТЕТІ»
ГАЗЕТІНІҢ НАУРЫЗ
КӨЖЕСІ

«ҰЙҚЫАШАР» МЕН
«СЕЛТЕТКІЗЕР»
САЛТЫ ЖАЙЛЫ

2-бет

6-7 беттер

9-бет

Журналистика факультетінде әл-Фарабидің 1150 жылдығы және «Хабар» агенттігі» АҚ 25 жылдығы аясында «Хабар» арнасының күндері басталды.

«ХАБАР» АРНАСЫНЫҢ КҮНДЕРІ

атанып, «Золотой глагол» сайысының бас жүлдесін иеленген. «Хабар» Агенттігі – Азия-Тынық мұхиты хабар тарату одағына (ABU), Азия және Тынық мұхиты жаңалықтар агенттігі ұйымына (OANA), Азия және Тынық мұхиты Хабар таратуды дамыту институтына (AIBD), Телевизия мен радионың Еуразиялық академиясына (ЕАТР) мүше.

Биыл «Хабар» Агенттігінің құрылғанына 25 жыл толды. Әл-Фараби

атындағы Қазақ ұлттық университеті және «Хабар» агенттігі» АҚ арасындағы Ынтымақтастық туралы меморандумға 2010 жылы қол қойылып, 2014 жылы құжат мерзімі ұзартылды. «Хабар» агенттігінің 15 жылдығы қарсаңында журналистика факультетінде № 226 «Хабар» оқу аудиториясы ашылды.

Өз тілшімізден

Алғашқы дәрісті «Хабар» арнасының тілшісі, журналистика магистрі Алуа Маханбет жүргізді. Бағдарлама аясында оқу жылының соңына дейін журналистика факультеті студенттеріне «Хабар» агенттігінің басшылары, журналистері мен режиссерлері шеберлік-сыныптарын өткізеді.

1995 жылы қазақ телеарнасының ақпараттық қызметі негізінде «Хабар» Ұлттық Телевизиялық Ақпараттық Агенттігі құрылады. Бүгінгі таңда «Хабар» Агенттігі» АҚ – қазақ, орыс және ағылшын тілдерінде хабар тарататын төрт арнаның тоғысқан орталығы. «Хабар» Агенттігі» АҚ құрамына республикалық «Хабар» мен «Хабар 24», «Kazakh TV», «EL ARNA» телеарналары кіреді. Агенттіктің Қазақстанда және Ресей, АҚШ, Германия, Оңтүстік Корея, Қытай, Бельгия, Түркия, Өзбекстан елдерінде тілшілер қосыны жұмыс істейді. Тілшілер жұмысы ЕММУ телевизиялық сыйлығының номинанты

KAZNU.KZ

Po prigrashený kafedry Dalnego Vostoka fakulteta vostokovedenia KazNÝ im. al-Farabi leksiy na temý «Kakim nýjno stat k momentý okonchania ýniversiteta?» prochel ýpravluúhi direktor AO «Shinhan Bank Kazakhstan» N. Djaksykeldinov.

Ne sekret, chto posle okonchania výza byvshe stýdenty stávkivaýtsá s realnymi problemami pri trýdoýstroistve: im ne hvataet znani, prakticheskikh navykov, ýverennosti v sebe i opyta. Organizýia podobnye poznavatelnye leksii i besedy, prepodavately kafedry staraiýtsá pomoch stýdentam, vooryjáia ih rekomendasiami professionalov-praktikov.

Osoboe vnimanie ýpravluúhi direktor AO «Shinhan Bank Kazakhstan» N. Djaksykeldinov ýdelil voprosam: kak vyrobotat v sebe iniatiivnost, pereborot len i drýgim aspektam, kasaiýshimsá samorealizasi stýdentov.

Samym interesnym i vajnym momentom ne tolko dlá stýdentov, no i dlá prepodavately bylo mnenie rabotodatelá o professionalnoi kompetensii vypýsknika. So storny rabotodatelá stýdentam bylo rekomendovano obratit vnimanie na okryjáiýshih vokryg sverstnikov i drýzei. Po mneniy N. Djaksykeldinova, neobhodimo ogranichit obshenie s drýzámí, kotorye meshaiýt ýchebe i po vozmozhnosti obshatsá s temi, kto stremitsá polýchit kak možno bolshe znani, tak kak v prosese raboty eti znania prevrashaiýtsá v navyki. On takje predýpredil: «Ne stoit pereosenivat sebá i srazý mechtat o bolshoi zarplate, v pervýy ochered vajno, chtoby vy nashli raboty i polýchili opyt».

Vstrecha so stýdentami proshla v drýjeskoi obstanovke, v forme jivoi diskýssii. Stýdenty ýznali mnogo interesnogo o tom, kak predolet trýdnosti pri trýdoýstroistve, smogli polýchit otvety na interesýýshie voprosy.

Shýgystaný fakúltetinde Pákitan Islam Respýblikasynyñ memleket hatshysy doktor Nadim Shafik Malikpen kezdesý ótti.

Kezdesýge dekannyñ gylymi-innovatsialyq jumys jáne halyqaralyq balanystar jónindegi orynbasary S.Djakýbaeva, kafedra meñgerýshisi P.Sýleimenov, Z.Iskakova, A.Turar jáne basqa da oqytýshylar men stýdentter qatysty.

Kezdesýde taraptar Pákitan men Qazaqstan arasyndaғы kelisim men de eki el arasyndaғы keleshekтегі qyzmettestik úrdis jaily kózqarasyn bilýge múmkindik alyp, qos memlekettiñ joғary oqý oryndary men akademialyq utqyrlyq salasyndaғы yntymaqtastyq máselelerin talqyға saldý.

Fakúltet dekany Yqtar Paltóre óz kezeginde Nadim Shafik Malik myrzanýñ kelgenine alғыs bildirip, mundaı kezdesýlerdiñ oqý-mádeni tusymen qatar saiasat tusynan da mañyzdylyғыn atap ótti. Qazaqstan men Pákitan arasyndaғы kóp jyldarға sozylған dostyq balanystyñ ary qarai da jalғasa беретinine senim bildirdi. Kezdesýge qatysқан stýdentter osy syndy kezdesýler jaña tildi oqyp bilýde jiger беретinin jetkizdi. Qonaqtar úshin shýgystaný fakúltetinde Mýhammad Alı Djinna atyndaғы ortalyqtýñ ashylғany, stýdentterdiñ ýrdý tilinde óleñ joldaryn oqyғandyғы jáne bul tildi óte jaqsy meñgergendigi tosyn syi boldy.

Ál-Farabi atyndaғы QazUÝ koronavirus infeksiasyn (COVID-19) aldın alý jáne eskertý maqsatynda tuisti sharalar qabyldaýda. Qazirgi ýaqytta barlyq is-sharalar, JOO qyzmetkerleriniñ jaqyn jáne alyshetelderge issaparлары, akademialyq alması, taғыlymdama jáne sheteldik azamattardy jumysqa qabyldaý jáne oqyға qabyldaý toqtatyldy.

Ýniversitetiñ barlyq kabinetteri men jumys oryndarynda, oqý korpýstary men stýdentter úlerinde dezinfeksialyq quraldarmen óñdey júrgizilip, koronavirusıstytq derttiñ belgileri men ony aldın alý sharalary týraly aparat ornalastyryлған.

Ústimizдегі jyldyñ 16 naýryzynan bastap barlyq dárister «MOODLE» (dl.kaznu.kz) qashyqytqan oqytý jáne «Ýniver» (univer.kaznu.kz) qashyqytqan bilim berý tehnologialary (QBT) arqyly ótkiziletin bolady.

Qazirgi ýaqytta jaña bilim berý tehnologialar Instúty oqý prosesin júzege asyry úshin barlyq oqytýshylarға QBT tehnologiasyna amalған treniñter júrgizýde.

Qashyqytqan bilim berý uymdastyryға qatysty barlyq suraqtar boıynsha jaña bilim berý tehnologialary Instútyta habarlasýға bolady: +7 (727) 377 33 33, ishki nómeri – 3123, 1133, 1647, 1136, 3124, sondaı-aq jappai ashyq onlain kырstar Ortalyғы-ishki nómeri – 1293, 133.

Stýdenttik úlerdiñ jumysy boıynsha stýdenttik qalashyqtyñ Direksiasyna habarlasýларыzға bolady: +7 (727) 377 33 33, ishki nómiri – 1912, 1413.

В Казахском национальном университете имени аль-Фараби состоялась онлайн встреча, инициаторами которого являлись Южно-Уральский государственный университет. Целью онлайн встречи являлся интерес российских коллег к логистике и принципам работы центра обслуживания «Керемет» Казахского национального университета имени аль-Фараби – как модели внедрения аналогичных систем в другие вузы.

УСПЕШНАЯ БИЗНЕС-МОДЕЛЬ

Директор центра Сайран Баяндинова выступила с докладом о деятельности Центра обслуживания студентов «Керемет» и принципах его работы. ЦОС «Керемет» – крупнейший университетский сервисный центр, по своей структуре и функциональной наполняемости услуг, предоставляемых по принципу «одного окна», не имеет полных аналогов в мировом пространстве. Идея создания центра принадлежит ректору университета Галымкайру Мутанову. Практическая значимость Центра заключается в предоставлении свыше 500 социально-значимых, учебно-образовательных, медицинских, социально-бытовых и культурно-досуговых услуг по принципу одного окна. ЦОС «Керемет» был открыт в рамках уникального инновационно-научного проекта «Al-Farabi university - smart city», идеология которого основывается на учении великого мыслителя Аль-Фараби о добродетельном обществе. Центр обслуживания студентов «Керемет» – это добродетельный дом, где обитают добродетельное общество и чем больше общество, тем больших высот совершенства оно может достичь, так как люди дополняют друг друга взаимопомощью, разделением труда, духовным общением. В таком добродетельном обществе все предназначено для самосовершенствования и развития личности.

Во время встречи обсуждались вопросы связанные с созданием центра, наполняемостью, логистикой, IT системы и

международного сотрудничества университета.

Со стороны Южно-Уральского государственного университета приняли участие проректор по международной деятельности Ольга Николаевна Ярошенко, начальник отдела организации международного сотрудничества Юлия Валерьевна Шмотина, начальник управления международного сотрудничества Андрей Валерьевич Кочеров, начальник отдела организации международного научного сотрудничества Татьяна Юрьевна Субботина, начальник отдела по работе с иностранными студентами Людмила Сергеевна Лапина, IT специалист Евгений Когольский. Со стороны КазНУ им. аль-Фараби присутствовали первый проректор Мухамбеткали Буркитбаев, директор департамента международного сотрудничества Айжан Смаилова, директор института информационных технологий и инновационного развития Ерлан Кистаубаев, директор центра обслуживания студентов «Керемет» Сайран Баяндинова.

«Центр обслуживания студентов «Керемет» Казахского национального университета им. аль-Фараби – проект успешного будущего, продолжение которого служит стимулом для усовершенствования и внедрения аналогичных систем в других вузах!

ЦОС «Керемет»

Продолжение. Начало на 1 стр.

КАЗНУ ПОЛНОСТЬЮ ПЕРЕШЕЛ НА ДИСТАНЦИОННОЕ ОБУЧЕНИЕ

Более того, программисты нашего университета осуществили уникальную в своем роде интеграцию системы «Универ 2.0» с самой известной системой дистанционного обучения в мире «Moodle», - отметил проректор по учебной работе Аскар Хикметов. По словам проректора, преимуществом системы также является ее быстрое масштабирование для поддержки большого потока онлайн-слушателей, возможность применения инструментов личного обмена сообщениями с преподавателем, обсуждения в группе, обмена файлами любых форматов.

«Каких-то трудностей в связи с переходом на дистанционное обучение мы не испытываем. Занимаемся также по прежнему расписанию, только удаленно, система очень удобная, будем осваивать новый формат обучения», - сказала студентка 3 курса Камила Кожамметова.

В общежитиях всем студентам обеспечен бесплатный доступ к высокоскоростному интернету. Центр ситуационного управления осуществляет контроль и мониторинг процесса дистанционного образования.

Большие возможности для дистанционного обучения дает также продуктивное партнерство КазНУ и «Microsoft». Благодаря совместной работе с известной мировой IT-компанией и внедрению программного продукта «Office 365» студенты и преподаватели могут воспользоваться для получения образования сервисом «Microsoft Teams».

КазНУ им. аль-Фараби в рамках социальной ответственности готов предоставить свою платформу другим учебным заведениям, которые не располагают собственными ресурсами для осуществления обучения с применением дистанционных образовательных технологий.

Соб. корр.

ҚАЙЫРЫМДЫЛЫҚТЫҢ ФИЗИОЛОГИЯЛЫҚ НЕГІЗДЕРІ

«Қайырымды қоғам» жобасы аясында биофизика және биомедицина кафедрасының меңгерушісі, биология ғылымдарының докторы, профессор Сұлтан Төлеуханұлы тарих, археология және этнология факультетінің студенттерімен кездесу өткізіп, «Қайырымдылықтың физиологиялық негіздері» тақырыбында танымдық дәріс оқыды.

1150 ЖЫЛ
Әл-Фарабидің мерейтойы

ҚАЙЫРЫМДЫ ҚОҒАМ #AlFarabiQQ

Дәріс барысында Сұлтан Төлеуханұлы Қайырымдылық ізгіліктің анық көрінісі екендігін, қазіргі уақытта жалпы адамзаттық құндылықтар ретінде қайырымдылықтың мәні, адамдар арасындағы қарым-қатынастарға мейірімділік, өнегелілік тұрғысынан қараудың маңыздылығын айрықша атап өтті. Әбу Насыр әл-Фараби бабамыз өзінің «Қайырымды қала тұрғындары көзқарастары» атты трактатында: «Әрбір адам екінші адамның өмір сүруіне қажетті үлесін беретін, бір-біріне көмектесетін адамдарды біріктіру арқылы ғана табиғатына сай жетілу дәрежесіне ие бола алады. Бақытқа жету мақсатымен бір-біріне көмектесіп отыратын халық – қайырымды халық. Егер халықтар бақытқа жету мақсатымен бір-біріне көмектесіп отырса, бүкіл ғалам қайырымды болмақ», – деп айтты. Қайырымдылық адамның табиғатында бар ең ізгі нәрсе. Әл-Фараби философиясында зерделенген қайырымдылық, ізгілік

мәселелері адамзат баласына ортақ, оның табиғатының мәнін ашатын, адамның тұлғалық қасиеттерін тарих қатпарынан аршып алатын құндылық. Адамды қадірлейтін, өзінің төл құндылықтарын дәріптейтін, сақтай алатын, кейінгі ұрпаққа дінді, адамды, табиғатты құрметтеуді үйрете білетін, құндылықтарын табыстай алатын ел ғана қайырымды мемлекетті құра алады. Мемлекеттің қайырымдылығы адамның рухани байлығында, барлық қоғамдық сана түрлерін (дін, білім, тарих, мәдениет, өнер, ғылым, заң және т.б.) сақтай алған, оның қызметін ұқыпты пайдалана білген қоғам өзінің өкілі жеке адамның бойындағы қайырымдылықты оята біледі, адамның кісілігі арқылы мемлекетті қайырымды мемлекет (қала) деңгейіне шығарады. Әл-Фараби былай деген: «Діни сенімдері кейбір ескі теріс көзқарастарға негізделген реттерде қала надан немесе адасқан қала болып шығады». Шыныменде

қоғамдық ортадан оқшауланбайтын, білімі, сенімі, көзқарасы арқылы өгейленбейтін, мемлекетінің болашағын өз болашағымен ұштастыра білген елінің өмірін, дінін, тарихы мен дәстүрін, құндылықтарын сақтаудағы ата бабасының, яғни елдің тәжірибесін құрметтеп, рухани өміріне, болашағына пайдалана білетін адам қайырымды адам, қазіргі сөзбен айтқанда заманынан қалмайтын өркениетті адам.

«Қайырымдылықтың физиологиялық негіздері» дәрісінде адам баласының қайырымды болуына оның физиологиялық жай-күйі де әсер ететіні айтылды. Адамның көңіл күйінің жақсы болуы организмдегі гормондардың дұрыс бөлінуімен байланысты. Ал гормондар адам салауатты өмір салтын ұстанған кезде дұрыс қызмет атқарады. Мысалы, серотонин деп аталатын гормон (бақыт немесе көңіл күй гормоны) организмдегі көптеген физиологиялық процестерге қатысады. Физиологиялық процестердің дұрыс жүруі адамның көңіл күйін көтереді. Ал көтеріңкі көңіл күй адамның қайырымды болуына әсер етеді. Барша адам қайырымды болса, қоғам да қайырымды болары сөзсіз.

Г. АТАНБАЕВА,
биофизика және биомедицина кафедрасының доцент м.а.

А. ҚОЖАХМЕТОВА,
биофизика және биомедицина кафедрасының аға оқытушысы

Әл-Фараби атындағы ҚазҰУ-да университеттің барлық педагогикалық мамандықтары бойынша «Инклюзивті білім беру» пәні енгізілді. Пәннің мақсаты – инклюзивті білім берудің заманауи стратегиялары мен әдістерін қолдану.

ИНКЛЮЗИВТІ БІЛІМ БЕРУ

Пәнді оқу барысында студент денсаулық мүмкіндігі шектеулі адамдардың психикалық және психофизиологиялық дамуының ерекше заңдылықтары мен жеке ерекшеліктерін меңгеруі, инклюзивті білім берудің қазіргі моделін, инклюзивті білім берумен байланысты мүгедектіктің әлеуметтік моделін, денсаулық мүмкіндігі шектеулі балаларды оқыту мен тәрбиелеудің нормативтік-құқықтық базасын, ерекше білім беру қажеттілігін, «тәуекел» тобындағы балаларды сипаттауы тиіс.

ҚазҰУ-дың педагогика және білім беру менеджменті кафедрасы болашақ әлеуметтік педагогтарды дайындауда, олардың әлеуметтік-педагогикалық жұмыс үшін және инклюзивті білім беру жүйесінде кәсіби құзыреттілігін қалыптастыру бойынша белгілі бір тәжірибе жинақталғанын атап өткен жөн. Инклюзивті білім беру педагогы қандай болуы керек? Инклюзия жағдайында табысты жұмыс істеу үшін қандай ерекше жеке-кәсіби қасиеттерге ие болуы тиіс? Инклюзивті саласындағы тәжірибеде әлеуметтік-педагогикалық қызметін іске асыру үшін қандай инновациялық технологиялармен қаруланған жөн? Осы сұрақтардың жауабын іздеу барысында кафедра ғалымдары оқу жылының басында жаңа «инклюзивті білім беру жағдайындағы заманауи технологиялар» мамандығын ашу үшін білім беру бағдарламасын дайындап шығарды.

халықаралық тәжірибесі», «инклюзивті білім берудегі оңалту жұмысы», «инклюзивті білім берудегі диагностика және клиникалық зерттеулер», «инклюзивті ортада оқыту стратегиясы», «инклюзивті білім беруге арналған даярлаудағы инновациялық технологиялар» және т. б.

Осы мамандықтағы оқу үрдісін кафедраның жетекші ғалымдары п.ғ. д., профессор А.Б. Мукашева, п.ғ.д., профессор А.С. Мағауова, п.ғ.к., профессор м.а. Г. А. Қасен, п.ғ.к., доцент Ж. Ш. Бақтыбаев, PhD докторы П. Т. Абдуллаева қамтамасыз етуде.

А. МАҒАУОВА,
профессор;
Ж. МАХАМБЕТОВА,
докторант

БИІК ТҰЛҒА

ҚазҰУ-дың шетел филологиясы және аударма ісі кафедрасы мен «Ұлттық аударма бюросы» қоғамдық қоры арасында ынтымақтастық туралы меморандум жасалды.

Шараны механика кафедрасының 85 жылдық мерейтойын мерекелеудің бастамасы ретінде механика кафедрасы ұйымдастырды.

Академик Ө.А. Жолдасбековті еске алуға Механика және машинатану институтының шәкірттері, Қ. Сәтбаев университетінің профессорлары, М. Әуезов атындағы Оңтүстік Қазақстан университетінен қонақтар, Назарбаев Зияткерлік мектебінің оқытушылары, механика кафедрасының профессорлары мен оқытушылары, сонымен қатар әл-Фараби атындағы ҚазҰУ механика-математика факультетінің студенттері қатысты.

Іс-шараның салтанатты бөлігі академик Ө.А. Жолдасбеков туралы деректі фильм көрсетуден басталды. Ғалымды еске алу үшін қонақтар бір минуттық үнсіздікпен құрмет көрсетті.

Еске алу күні т.ғ.д., профессор А.К.Тулешов, ф.-м.ғ.д., профессор Г.Б. Шерязданов, ф.-м.ғ.д., профессор А.Калтаев, т.ғ.д., профессор Е.С.Темірбеков; ф.-м.ғ.к., профессор З. Б. Ракишева Академиктің білімге, ғылымға сіңірген еңбектерін жоғары бағалап, студенттердің алдында ғалым атаға алғыстарын білдірді.

Механика кафедрасының докторанттары студенттер арасында академик Ө.А. Жолдасбековтің өміріндегі негізгі күндер мен оқиғаларға қатысты викторина өткізді.

Өз тілшімізден

«МУЗЫКАНЫҢ ҮЛКЕН КІТАБЫ»

Әл-Фарабиді дүниеге танытқан музыка теориясына арналған «Музыканың үлкен кітабы» атты еңбегі. Ғұлама бұл еңбегінде математикалық тәсілдерді пайдалану арқылы музыкалық дыбыстарды тұңғыш рет қағаз бетіне түсіріп, нотаны алғаш дүниеге келтірді. Ол тек музыка теориясын ғана емес музыкалық аспаптарды да қолдан жасап, сол аспаптарда керемет ойнай да білген екен. Оның шебер орындаушылығы жөнінде шығыс халықтары арасында күні бүгінге дейін айтылып жүрген көптеген аңыздар да бар.

Фарабидің бұл музыкалық дыбыстың сипаты мен құрылымынан бастап, музыканың поэзиясымен байланысына дейінгі «музыкалық ғылымының» мәселелеріне ғана айналмай, музыканың эстетикалық-теориялық принциптерін шешуге бағытталған. Әл-Фарабидің музыкасы, поэзиясы эстетикалық көзқарасы осы күнге дейін толық зерттелінбей келеді. Сондықтан да әл-Фарабидің музыка саласы бойынша жазылған теориялық мұраларды терең ұғынуға мүмкіндік береді – дейді М.С. Бурабаев.

Әл-Фараби эстетикалық-музыкалық ілімдерін танып білуде профессор М.С. Бурабаевтың жетекшілік етуімен жарық көрген әл-Фарабидің «Трактаты о музыке и поэзии» (1993) Профессор А.Х. Қасымжановтың «Эстетические взгляды аль-Фараби» (екеуі де орыс тілінде) деген шығармаларының алғашқы зерттеулердің бірі ретінде үлкен мәні бар деп ойлаймыз.

Музыка саласындағы зерттеу еңбектерінде Фараби музыканың емдік қасиетін, жағымды әсерін дәлелдеді, сондай-ақ оның тәрбиелік мәні зор екенін баса айтты. Адамның музыка шығару қабілеті дарындылығы дәрежесінің әртүрлі сатысын көрсетіп адамның жан-жақты дүниесіне жағымды, жағымсыз әсер ететін музыкалық жанрларға талдау жасайды.

«Музыканың үлкен кітабы»: музыка өнеріне кіріспе, музыка өнерінің негіздері, музыкалық композиция деген үлкен-үлкен төрт тараудан тұрады.

Фарабидің бұл еңбегі XV ғасырда-ақ латын тіліне аударылып, Еуропа музыка ғылымы мен өнерінің дамуына үлкен әсерін тигізді.

1930-35 жылдары француздың белгілі музыка зерттеушісі Г. Эрланже француз тіліне «Музыканың үлкен кітабын» аударған. Ол, «... Фарабидің бұл салада кейіннен араб тілінде жазған авторлардан артықшылығы жер мен көктей» деп жазса, ағылшынның қазіргі үлкен бір музыка зерттеушісі Г. Фармер: «Фараби орта ғасырдағы музыка жазған ең үлкен авторлардың бірі болды» – деп жазды.

Әл-Фарабидің «Музыканың үлкен кітабы» (Китаб әл-мусики әл-кабир) атты ғылыми-теориялық тәжірибелік еңбегі жайында көптеген шетел ғалымдары да зерттеулер жазған.

Трактат 1967 жылы Каирде Махмуд Ахмаз Хафийдің редакциясынан жарық көрген.

«Музыканың үлкен кітабы» Қазақстан ғалымдарының тарапынан да зерттелуде. «Музыканың үлкен кітабында» тек музыка ғана емес, философия, математика, тарих, этнография т.б. ғылым мәселелері молынан ұшырайды.

Әбу-Насыр әл-Фараби өз еңбектерінде бір ғана шығыс (араб) музыкасының теориялық және тәжірибелік мәселелері емес, Аристотель, Платон, Птоломей негізін қалаған ежелгі Грек (Рим) мәдениеті, Таяу шығыстағы Соғда, Хорасан, Сасанид, Кушан, одан қалды Орта Азия мен Қазақстан жерін мекендеген көшпелі тайпалардың тұрмыс-тіршілігі туралы да көптеген құнды деректер келтіреді. Бұл елдердің өзара мәдени рухани байланыстары туралы айта келіп әл-Фараби: «Бұл халықтарда ас-ауқат, нан-су, өмір табиғи құбылыс болып саналады. Олардың оңтүстік қапталында алыста жатқан (Эфиопия мен Судан елдері сияқты) халықтар, шығыстағы солтүстікке қарай созылған көшпелі түркі тайпалары батыстағы солтүстікке қарай орналасқан славян (сакалиба) елдері де бұл дәстүрге жақын жатады.

Бұлардың тұр-түсі, асы-суы, үй-тұрмысы,

музыкалық аспаптар мен әуендері өте ұқсас халықтар» – деп жазып, көп халықтар жайлы олардың мәдени байланыстары туралы аса бағалы деректер келтірген.

Әл-Фарабидің «Ғылымдар классификациясы» атты еңбегінде музыка ілімі туралы негізгі ойлары айқын көрінеді.

Мұнда Фараби музыка теориясын бес салаға бөледі.

1. Музыка туралы ілімнің, негізгі, зерттеу объектісі, тәсілдері.

2. Музыка туралы ілімнің негіздері, тондардың өзара байланысы мен қатынасы.

3. Музыка теориясының негіздерін зерттеу тәсілдерін қолдана білу (тәжірибе)

4. Тондардың негізін құрайтын музыкалық ырғақтар табиғаты.

5. Музыкалық әуен, оны шығару жолдары (композиция)

«Музыканың үлкен кітабы» оның бірінші тарауы- «Музыка өнеріне кіріспе». Бұл бөлім екі тараудан құралады. Оның алғашқысында «музыка» атауы, оның этимологиясы мен семантикалық негіздері, музыка ілімінің сан алуан мәселелері әуенінің шығу тегі,

төмен дыбыстардың себептері, музыкалық интервальдар-қос октава, кварта, тон, үндестік және диссонанс қатынастары үлкен, орта кіші интервальдар жасаудың тәсілдерін, теориялық негіздерін көрсету.

Тараудың екінші бөлімінде Фараби квартадан немесе аралықта пайда болатын интервалдар туралы теориялық мәселелерді қозғайды.

Трактаттың үшінші – «Музыкалық аспаптар» тарауы да екі бөліктен тұрады. Алғашқысы – «кең таралған музыкалық аспаптардағы тондардың қалыптасу жолдары». Мұнда Фараби, ең алдымен, уд аспабының құрылысы, ашық пернелері, оған орындаушы саусақтарының орналасуы, төрт ішекті уд, соның бойында жасалатын интервалдардың арақатынасы, дыбыс қатары, жағымды тондар. Уд аспабын күйге келтірудің қарапайым және күрделі түрлері, оларды қолданудың тәсілдерін қарастырады.

Тараудың екінші бөлігі тамбур аспабының ерекшеліктеріне арналған. Бағдат тамбуры, тұрақты және айналымы пернелер, әр түрлі аккордтар жайында айтылады. Содан соң Фараби Хорасан тамбурына тоқталады. Оның

Даусыз әл-Фараби музыка өнерінің қолданбалы саласының жетік білгірі әрі осы өнердің теориялық негіздерінің барлық мәліметтерін білген. Оның осы ғылымдағы кітабы үлкен салмаққа ие болды, себебі, ислам әлемі орнағалы бері, араб дүниесінде мұндай орасан еңбек бұрын да кейін де жазылмаған.

Махмуд Ахмад әл-Хафни

оны шығару, орындау, сондай-ақ музыкалық теориясы туралы ұғымдар болады.

Фараби жалпы музыка жайлы пікірлер айта отырып, музыка әуенімен оның қоғамдық қызметі туралы тоқтала келіп адамды ләззатқа бөлейтін әуен, эмоциялық әсер тудыратын әуен және әдеби текспен (өлшем) байланысты әуен деп үшке бөледі.

Бұл кітаптың екінші бөлімінде, адам құлағына жағымды әуендер, дыбыстың табиғи сезілуі, гармония және үндестік, музыкалық тондардың әрқандай ерекшеліктері сөз болады. Мұнда дыбыстардың табиғи ерекшеліктері музыкалық әуендері кемелдендірудің жолдары мен принциптері, музыка теориясына байланысты көптеген құнды теориялық мағлұматтар келтіріледі. Тағы бір көңіл бөлетін жай әл-Фараби музыка мен поэзия арасындағы табиғи бірлікті мойындайды. Мұның өзі Фарабидің өндердің синкреттік сипатынан хабардар болғандығын дәлелдесе керек. Бұл біздер үшін өте құнды деректердің бірі болмақ. Яғни біздер Фарабидің поэзия өнерімен де шұғылданғандығы туралы мәлімет аламыз.

«Музыка өнерінің негіздері» – деп аталатын екінші тарау да екі бөліктен тұрады. Бірінші бөлікте физикалық оның анықтамасы, дыбыс шығаратын денелер, жоғары және

түскен ноталарды, аккорд, туыстық үндестік (гармония) деп айтамыз» – деген жерлері бүгінгі музыкалық теориялармен, анықтамалармен үндесіп жатыр.

Әбу-Насыр әл-Фараби музыкалық дыбыстардың үндестігі жайлы ойларын дамыта, айта келіп, олардың санын онға жеткізеді: 1. Композицияға қосылып оны көркемдей түсетін немесе мәнін төмендететін гармония; 2. Уақыт гармониясы немесе ырғақ мәселесі; 3. Белгілі бір әуен құрайтын ноталарды топтастыру гармониясы; 4. Музыкалық әуен құрайтын басқыштарды топтастыру гармониясы; 5. Белгілі бір музыкалық әуен құру үшін ноталардың өзара алмасуының ерекше гармониясы; 6. Бір тектес үндес ноталарды қосу гармониясы; 7. Музыкалық әуен құрайтын басқыштар гармониясы; 8. Интервалдар гармониясы; 9. Әр түрлі тональдықтар негізінде алынатын құрылысы, ортақ гармониялар; 10. Ноталардың биіктігі мен төмендігі жәйлі гармония.

Бұдан біздің пайымдайтынымыз, Фараби музыка теориясына қатысты барлық мәселелерді гармония деп атаса да, олардың ішкі мәнін өзінің дұрыс мағынасында түсінген.

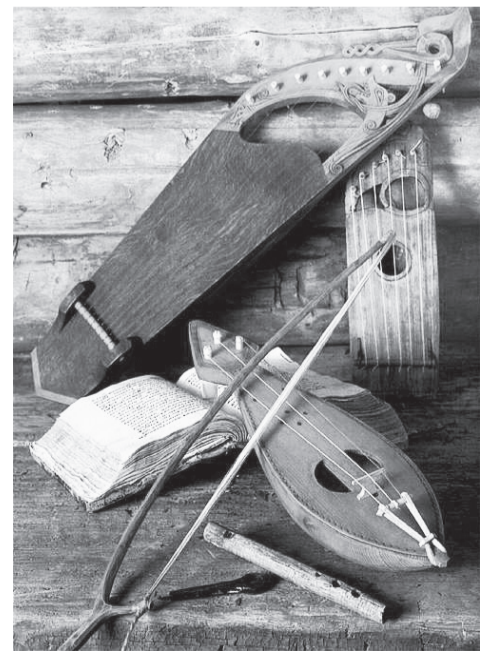
Әл-Фарабидің музыка жайлы ойларын айта келіп, «Музыка туралы үлкен кітабы» 2008 жылы академик Ә.Нысанбаевтың ғылыми редакторлығымен «Әл-Фараби және Сұлтан Бейбарыс қоғамдық қайырымдылық қорының» президенті, көрнекті кәсіпкер, қазақ мәдениетінің жанашыры Сапар Ысқақов мырзаның қаржылық қолдауымен тұңғыш рет толық қанды араб тілінен қазақ тіліне Ж. Сандыбаевтың аудармасымен жарық көрді. Сондықтан да Фарабидің бұл еңбегі өз тілімізге толық аударылып көпшілік оқырман қауымға ұсынылуы біздер үшін үлкен қуаныш әрі жетістік.

Әбу Насыр әл-Фарабидің «Музыка туралы үлкен кітабына» Махмуд Ахмад әл-Хафнидің алғы сөзінде «Даусыз әл-Фараби музыка өнерінің қолданбалы саласының жетік білгірі әрі осы өнердің теориялық негіздерінің барлық мәліметтерін білген. Оның осы ғылымдағы кітабы үлкен салмаққа ие болды, себебі, ислам әлемі орнағалы бері, араб дүниесінде мұндай орасан еңбек, бұрын да кейін де жазылмаған.

Әл-Фараби бұл еңбекті өз замандастарының өтініші бойынша, дәлірек айтқанда, Әбу Жағфар Мұхаммед ибн әл-Қасым әл-Кирхи уәзірдің өтініші бойынша жазған екен. Біздер үшін әл-Фарабидің бұл еңбегі музыка саласы бойынша жазылған аса қымбат тарихи және мәдени мұра.

Сондықтан әл-Фараби сынды тамаша да ерекше тұлға тұрады, оның дүниежүзілік мәдениетке қалдырған мұрасы туралы жастарға қашанда айтып, оны зерттеу нысанына айналдырып отыру біздердің парымыз.

Жақыпбек АЛТАЕВ,
философия кафедрасының
профессоры, филос. ғ.д.,
фарабитанушы

Кенес Биекенов:

«ФИЛОСОФИЯ ДАЕТ ЧЕЛОВЕКУ МУДРОСТЬ»

ПРАРОДИТЕЛЬНИЦА НАУК

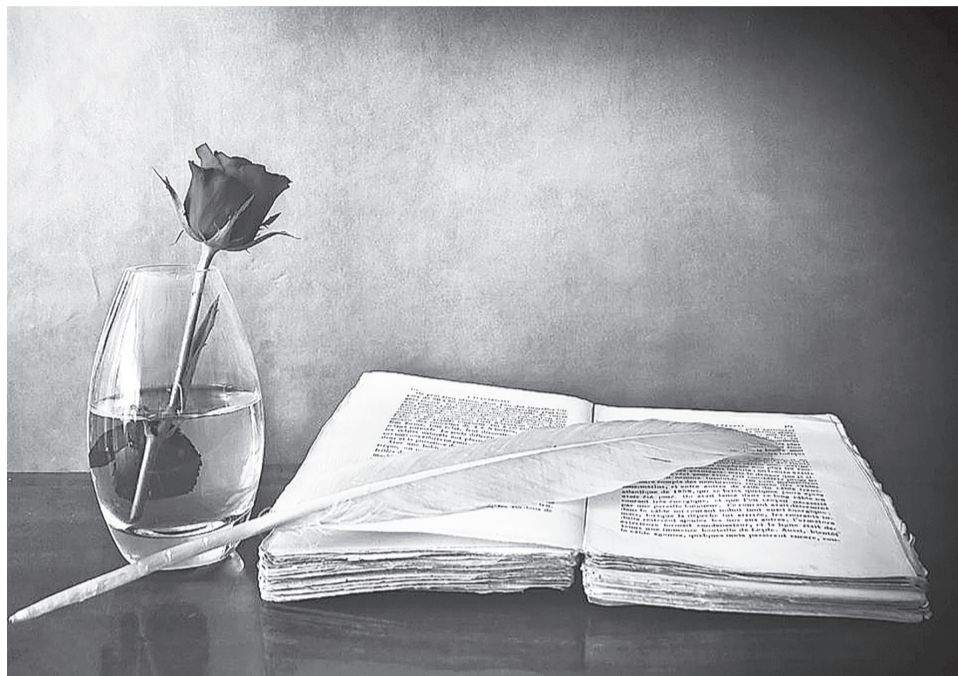
По отношению к социологии, равно как и большинству других наук, философия выступает в роли прародительницы. В прошлом человеческое знание не делилось по родам, видам и отраслям, оно было единым и это единство создало философию – особый вид мудрствования, направляющий наши взоры на фундаментальные вопросы бытия и познания.

Высшей формой теоретического познания выступает философское постижение мира. Философия (от греч. *phileo* – люблю и *Sophia* – мудрость) – это форма общественного сознания, мировоззрение, система идей, взглядов на мир и на место в нем человека. Она исследует познавательное, социально-политическое, ценностное, этическое и эстетическое отношение человека к миру. Сегодня это древнегреческое слово используется для обозначения двух разных явлений: а) системы отвлеченных идей об основополагающих принципах бытия и познания, получивших международное или мировое признание, которые постоянно развиваются и преподаются в качестве учебного курса; б) каких-то убеждений, важных для человека или отдельной организации сторон действительности.

Если объектом философского осмысления действительности являются отношения «ЧЕЛОВЕК – МИР», то логика построения и логика изучения социологии должны отразить в себе сущность и динамику развития социального отношения. Особое значение здесь приобретает вопрос о понятийном аппарате, о его содержании и понимании. Основой концептуального раскрытия содержания философии является принцип единства исторического и логического и принцип восхождения от абстрактного к конкретному, которые применимы и к объяснению социальных процессов. Философия, выполняя свои функции, вооружает человека знанием общих принципов, опираясь на которые, он получает возможность ориентироваться в сложной системе социальных явлений, связей и выработать свое к ним отношение. Поэтому философия прорастает важной составной частью духовного мира человека.

ИЗУЧАЕМ НАСЛЕДИЕ АЛЬ-ФАРАБИ И ИБН-СИНА

Социологические знания не мыслимы без овладения таким важным принципом, как единство логического и исторического. Однако это зависит от того, есть ли у социологических наук единое философское пространство. Для этого необходимо глубокое изучение, в

частности философии Востока. Если прежде мы искусственно сужали круг философских имен, ограничиваясь такими учеными как Абай, Чокан Валиханов, Ибрай Алтынсарин, то теперь надо идти в глубь веков, высвечивая взгляды таких выдающихся мыслителей прошлого, как Аль-Фараби, Ибн-Сина, Ахмет Яссави. А сколько житейской и философской мудрости в казахских жырау. Словом, философию Востока обязательно должны исследовать и использовать в полном объеме и в социологии. Параллельно еще более основательно осваивать философскую культуру Запада.

Философия в структуре научного знания выполняет не только методологические, но и мировоззренческие функции. Философия, по определению В.П. Горана, «это рефлексивная метамировоззренческая теория». Мировоззренческий характер философии обусловлен тем, что она представляет собой не просто совокупность знаний, а идей, поднявшихся до уровня убеждений (в силу всеобщего характера законов и принципов), превращающих эти идеи в персональные установки и практические ориентиры. Методологической инструкцией философия определяет технологию построения социологической теории, а в качестве мировоззренческого компаса – выбор тех или иных категорий и понятий (строительного

материала научной теории), теоретическую интерпретацию обработанных с помощью компьютерных программ первичных данных, оценку событий, явлений и фактов.

Философская культура проявляется не в знании того, какой философ в каком году жил, какие сочинения написал и каких идей придерживался, а в умении философски анализировать самые земные явления. А это умение дается лишь в ходе постоянной тренировки своего аналитического инструмента, в процессе применения идей великого философа к повседневной жизни. Философия дает человеку мудрость, которая выражается в простоте, а не в замысловатости языка.

Суть самой философии – наведение порядка в наших головах, формирование дисциплинированного мышления. Философия далеко прочих ее заслуг – это ещё и прекрасный тренинг для мозгов. Обращение к философии должно быть для социолога обязательным в процессе получения образования. Можно, разумеется, обойтись без нее, сделав великолепную карьеру в жизни (в бизнесе, на телевидении, в проведении коммерческих эмпирических исследований), но настоящим ученым, специалистом в фундаментальной науке недоучившийся социолог никогда не станет.

В 2019 году доктор социологических наук, профессор кафедры социологии и социальной работы КазНУ им. аль-Фараби Кенес Умбетжанович Биекенов был удостоен «Золотой медали» имени А. Байтурсынова от Ассоциации высших учебных заведений Казахстана. Выдающийся ученый размышляет о значении наук социологии и философии для формирования настоящего ученого и специалиста.

Кенес УМБЕТЖАНОВИЧ: «Золотая медаль» имени А. Байтурсынова – не первая моя награда, 20 лет назад «Серебряной медалью» был отмечен учебник «Социология». В настоящее время в открытой печати находятся более 40 монографий, учебников, словарей, учебных пособий. Выражаю огромную благодарность руководству кафедры, факультета и университета за создание необходимых условий для реализации научных планов.

За годы обучения в Московской академии общественных наук мною были подготовлены и опубликованы две монографии о развитии личности в издательстве «Мысль». В Казахстане первая книга была выпущена в 1973 году под названием «Формирование политического сознания рабочего».

В настоящее время в круг моих интересов входят различные актуальные темы: «Институционализация социологии в Казахстане», «Языковая социализация студентов», «Требования политической культуры к руководителям», «Программа и проекты», «Векторы гражданского общества», «Проблемы экономики». Одна из последних работ называлась «Биографический метод исследования социологии искусства Казахстана».

Готовится к выпуску новая монография, в которой рассматриваются философские основы социологии и необходимости восстановления утраченной связи социологии с философией. Социология стала наукой благодаря философии.

Шығыстану факультетінде «Шинхан Банк Қазақстан» АҚ-ның басқарушы директоры Н. Жаксыкелдинов «Университетті бітіргенге дейін мен қандай болуым керек» деген тақырыпта студенттерге дәріс оқыды.

Дәріс барысында директор «Бастамашыл болу үшін не істеу керек?», «Жалқаулықты қалай жеңуге болады?» деген сұрақтар төңірегінде пікір алмасып, студенттердің кәсіби маман ретінде қалыптасуына баса мән берді. Жұмыс берушінің түлектің кәсіби құзіреттілігін анықтауға қатысты пікірі студенттермен қатар оқытушылар үшін де қызықты, әрі маңызды болды. Жұмыс беруші

ҚҰНДЫ ДӘРІС

тарапынан студенттерге айналсын қоршаған құрбы-құрдастарына ерекше назар аудару керектігі туралы кеңес

берілді. Оның айтуынша достарыңыз оқуға кедергі келтіретін болса, ондай адамдармен қарым-қатынасты шек-

теп, мүмкіндігінше білімін одан әрі тереңдетуге тырысатын адамдармен тілдескен дұрыс, содан кейін сіздің де біліміңіз артып, алған біліміңіз жұмыс дағдысына айналады деген бірқатар ұсыныстар жасады. Сонымен қатар ол өзіңізді жоғары бағалап, бірден үлкен жалақы туралы армандаудың қажеті жоқ, ең алдымен, түлектерге жұмысқа тұру және тәжірибе жинау өте маңызды болып табылатындығына мән беру қажеттігін ескертті. Дәріс барысында студенттер жұмысқа тұру барысында кездесетін нақты қиындықтарды қалай жеңу қажеттігін үйренді.

Шығыстану факультеті

«Қазақ университеті» газетінің

2011 жылдан бастап жыл басы Наурыз мейрамы шығыс әлемінде ғана емес, 200-ге тарта ел ұйысқан Біріккен ұлттар ұйымы шеңберінде тойланып келеді.

БҰҰ «Халықаралық Наурыз мерекесі» қарарын бір ауыздан қабылдап, 21 наурыз күнін әлемдік мереке ретінде белгілеп, оның бір ұлттың немесе мәдениеттің мерекесі ретінде ғана емес, бүкіл адамзат мұрасының құрамдас бір бөлігі екенін әлем алдында айшықтап берді. Ұлыстың ұлы күнін әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті жыл сайын өзіндік сән-салтанатымен, зор маңыздылықпен атап өтеді. Бұл жыл басын мол дастархан жайып, ерекше көңіл-күймен, жақсы ниетпен қарсы алсақ, жыл да жағымды жаңалықтарға, молшылыққа толы болады деген сенімді білдіреді.

ҚазҰУ-дың Ұлыстың ұлы күнін ұлықтауда және мәртебесін арттыруда талайларға үлгі болар өнегесі көп. Наурыз мейрамы – жаңа тіршіліктің бастауы ғана емес, ынтымақ пен достықтың, береке мен бірліктің, ұлтаралық татулық пен қарым-қатынастың мерекесі. Ал бұл халықаралық мейрамның ең бір есте қалатын рәмізді тұсы – наурыз көжеде екені белгілі. Осы орайда «Қазақ университеті» газеті жыл сайын дәстүрлі түрде өз «наурыз көжесін» ұсынып келеді.

«Наурыз көже» дейтініміздің себебі, осы дәмге қосылуы тиіс жеті түрлі тағамның орнына жеті түрлі сұрақтың жауабын ұсынып отырмыз. Ал оны санада қорытып, нәрін алу оқырманның еншісінде.

ЕТ ОРНЫНА

Қарлыға МЫСАЕВА,
журналистика факультеті деканының
ғылыми-инновациялық жұмыс жөніндегі орынбасары

НАУРЫЗ МЕРЕКЕСІН ҚАЛАЙ ТОЙЛАП ЖҮРМІЗ?

Наурыз қазақ жерінде сан ғасырлардан бері тойланып, ұрпақтан-ұрпаққа мұра болып келе жатса да, Кеңес үкіметі бұл мерекені "діни мейрам" деп танып, 1926 жылы ресми түрде тойлауға үзілді-кесілді тыйым салды. Көктемнің шуақты мейрамы салт-дәстүрді берік ұстанған қазақ отбасыларында ғана жасырын түрде аталып өтті. Осылайша қазақ жерінде 62 жыл бойы ұмыт болған Наурыз мейрамы 1988 жылы қайта жаңғырды.

Елбасының жарлығымен елімізде Наурыз мейрамы 2010 жылдан бері үш күн тойланады. БҰҰ Бас Ассамблеясының қарарымен 2010 жылы Наурыз халықаралық мейрам мәртебесіне ие болды. Ал 2016 жылы ЮНЕСКО 12 ел – Ауғанстан, Әзербайжан, Үндістан, Иран, Ирак, Қазақстан, Қырғызстан, Өзбекстан, Пәкістан, Тәжікстан, Түрікменстан және Түркия атынан Наурызды адамзаттың материалдық емес мәдени мұра тізіміне енгізді.

ТҰЗ ОРНЫНА

Қанат АЛТЫНБЕКОВ,
Тарих, археология және этнология факультетінің 2-курс
студенті, Үздік студенттер академиясының мүшесі:

НАУРЫЗ ҚАЙДАН БАСТАУ АЛАДЫ?

Бағыз дәуірлерден бірге келе жатқан, түбі бір, тілегі бір Түркі халықтарына ортақ тұлғаларда, мерейлі мерекелерде баршылық. Солардың бірі хәм бірегейі, тарихи тамыры V мыңжылдықтан асып жығылатын, күнмен түннің түннің тенелетін кезі «Наурыз» мейрамы. Және де бірқатар Еуропа елдері де 22-ші наурыз мейрамын ықылым замандардан тойлап өткен. Еуропа мемлекеттерінің ішінде тамырлы тарихқа ие мемлекеттер қатарына жататын: Ежелгі Римде, Грекияда және де Ұлыбритания сияқты елдерде сонау антикалық кезеңдерден XVIII ғасырға дейін дәстүрлі мереке ретінде тойланған болатын. Ал өзімізбен іргелес тұрған ежелгі Русьте (қазіргі Ресей) наурыз мерекесін тойлау XVIII ғасырлар кезеңінде ғана белгілі себептерге байланысты тоқтатылған. Сонымен қоса қазақтар «Ұлыстың ұлы күні» деп тойлайтын 22- наурыз мерекесін Өзбекстан мемлекеті «Навруз», Түркия «Невруз», Түркіменстанда «Новруз байрамы», Қырғызстанда «Нооруз», Әзірбайжан мемлекеті «Новруз байрам», Тәжікстанда «Навруз», Иранда «Нооруз» деп түрліше атаулармен аталып, түрліше денгейлерде тойланады. Жәнеде әр халықтарда бұл мерекеледе әртүрлі мерекелік астар әзірленеді... Кеңестік биліктің салтанат құрып тұрған уағында 1926 жылы қызыл билік «Наурыз мейрамын» ескіліктің сарқыншағы деп, заңды түрде тыйым салынады... Арадан 62 жыл өткен соң 1988 жылы қазақ ұлтының алып азамат ақыны Мұхтар Шаханов ерлік мінез көрсетіп Г.В. Колбинге хат жолдап, наурыз мейрамын қайта оралтып, Түркі елдерінде бұл жолда да Қазақстан жетекші бола білді. 2009 жылдың 30-шы қыркүйегінде UNESCO ұйымы наурыз мерекесін «Материалдық емес, мәдени мұра» тізіміне ресми түрде енгізді... Ал БҰҰ-ның Бас ассамблеясының 64-қарарында 21 наурыз мейрамы «Халықаралық Наурыз күні» деп жариялады... Қазақ халқы қашанда наурызда кайырымды жұмыстар жасап, Құдайдан «Қайырымды ұрпақ, елінің амандығын» тілек еткен екен... Ұлысымыздың Ұлық мейрамы құтты болсын!

СУ ОРНЫНА

Тәттігүл КАРТАЕВА,
археология, этнология және музееология
кафедрасының профессоры,
тарих ғылымдарының кандидаты

НАУРЫЗ МЕЙРАМЫНЫҢ МӘРТЕБЕСІН АРТТЫРУ ҮШІН НЕ ІСТЕУ КЕРЕК?

Наурыз мерекесін тойлайтын шығыс халықтарының барлығы үшін ортақ мүдде – адамдардың табиғатпен тіл табысуы, жыл басын ізгі ниетпен, жақсы көңілмен қарсы алып, тыныштық, молшылық тілеу, адамдардың бір-бірін кешіріп, этикалық-моральдық қатынастарын реттеу. Наурыз мерекесін мұрат еткен мұсылман дініндегі түркі халықтары мерекені өздерінің тарихи дәуір талабына сай атап өткен және өз ұлттық ерекшеліктеріне қарай бейімдеген. Мерекені атап өтудегі ғұрыптық ерекшеліктер халықтардың дәстүрлі шаруашылығымен, наным-сенімдер жүйесімен тығыз байланысты.

Наурыз мұсылман халықтарының тұрмысында ислам дінінен бұрын қалыптасқан, байырғы зороастризммен бұрын сінген. Тамырын тереңнен тартқандықтан бұл мереке халықтың салт-санасына берік орныққан. Сондықтан да, ата-бабаларымыз басынан қанша жаугершілік, ашаршылық жылдарды өткерсе де, наурыз мейрамын ұлттық құндылық ретінде ұрпақтан-ұрпаққа сақтап жеткізген. Қазақтың Наурыз мейрамын атап өтуі, Наурызнама жасауы басқа шығыс халықтарынан ерекше болған. Наурыз мейрамында орындалған белкөтерер, селт еткізер, ұйқыашар, қауқ сындыру, шырақ жағу сияқты көне реликтер отырықшы мәдениеттегі шығыс халықтарында болмаған. Тіпті Наурыздағы «отпен аластау» ритуалының қазақтарды мал шаруашылығымен байланысты ерекшелігі болды, көшті, мал отарын екі оттың ортасынан өткізді.

Тарихи жазба деректер наурыз мерекесі тараған халықтар арасында өздерінің тарихи дәуіріне сай атап өтілген және наурызды тойлайтын халықтар өз ұлттық ерекшеліктеріне қарай бейімдеген. Ежелгі шығыс мемлекеттерінде мереке патшалық сарай салтанатына сай болса, Орта Азияның халықтары отырықшы шаруашылық пен отырықшы мәдениетке бейімдеген, наурыз дәстүрі егіншілікке қатысты дәстүрлермен жалғасқан, көне түркілер мен қазақтар өз мәдениеті мен шаруашылығына бейімдеген. Қазақ халқы наурыз мерекесін қазақ жерінің қай өңірінде болмасын сол уақытында күн мен түннің тенесетін, жана жылдың басталар уақытында, жыл басында көктемнің алғашқы күндерінде тойлаған. Сырдың төменгі ағысы бойы, Үстірттегі таза көшпелі мал шаруашылығын кәсіп еткен қазақтар қыстаудан көктеуге ерте көктемде наурыздың 1-нен бастап-ақ көтерілген. Қазақ жерінің оңтүстік шығысы, шығысы мен солтүстігіндегі қазақтар болса наурыздың басында қыстауда отырған, олар көктеуге сәуірдің басынан, кей ауылдар сәуірдің 10-20-нан көтерілген. Әрине бұл ауылдар наурызды қыстауда өткізген.

Мәшһүр Жүсіп жазып кеткен «Наурызнама» еңбегіндегі мына дерекке көңіл аударайық: «Арғынның айдабол руынан шыққан Едіге би Баянауылдан қасына жүз кісі ертіп, «наурызнама» жасатамыз деп Қызылтауда Сәті қыстауында отырған Сәті мырзаның ауылына барады. Сәтімырза қансонар болған соң, бүркіт салып, аң аулауға кеткен екен. Баяу атты бәйбішесіне «наурызнама» деп кісі келе қалса өзін жоқтатпайтынын тапсырған. Баяу бәйбіше «жолаушы емессіз, әдейі нарызнама жасатам деп келдіңіз» деп сегіз күнді бірінен бірін асырып наурызнама жасаған екен. Қансонардан келген Сәтімырза Едіге тамырына бұл наурызнама Баяу бәйбішенікі болды, мен оған ортақтаспаймын, менің наурызнамам сыймен болсын деп, Едігенің өзіне түйе бастаған тоғыз (қазақта түйе бастаған тоғыз – үш түйе, үш жылқы, үш ірі қара малдан тұрған. Оның үстіне бұл аталған малдар ұрғашы болып, әр қайсысы бір-екі жасар төлімен берілген), қалған жүз кісінің бірін қалдырмай біріне түйе, біріне ат мінгізіп қайтарған», - екен. Яғни наурызнама жасаудан қазақ халқының дархан көңілі көрінеді.

Мәшһүр Жүсіп айттып өткен Сәтімырза Наурызнама кезінде қансонарға кеткен. Қансонарға қазақтар қыстауда отырғанда шыққан. Яғни қазақтар Наурызды қарсы алу уақытын өзгеріссіз, яғни табиғат құбылысынан тыс, күнтізбелік тәртіппен атап келген.

Қорыта айтқанда, Наурыз мейрамының мәртебесін арттыру үшін Наурызға «Ұлттық құндылық» деп қарауымыз керек. Ұлттық құндылық ретінде баға беріп, дұрыс насихаттауымыз керек.

Наурыз мейрамы жаңғыртылған алғашқы жылдары, яғни 1989 жылы Наурыз туралы рухани танымдардың аздығынан кей ұжымдар сәуір айында Наурызды атап өтіп жүрді. Көптеген ұжымдар, әсіресе жас ұрпаққа білім, ұлттық тәрбие беретін оқу орындары бұл күні де сәуір айында Наурыз тойлап, күн ысығанда Наурыз көже пісіру әдетінен арыла алмай келеді. Тіпті, кейбір шенеуніктердің Наурыз тойлауды ресми түрде сәуір айына ауыстырайық деу, табиғат заңдылығын мойындамаудан туындайды.

Ұлттық ұйытқысы білім ошағы. Сол ұйытқының бр ошағы ретінде ҚазҰУ ұйымы Наурыз мейрамын өз уақытында Наурыз атап өтуіміз керек. Сәуір айында атап өту, өскелең ұрпаққа теріс ақпарат береді.

«наурыз көжесі»

ҰН ОРНЫНА

Әлия ТҰРМАХАНБЕТОВА,
Экономика және бизнес жоғары мектебінің оқытушысы

НАУРЫЗ МЕЙРАМЫН ТОЙЛАУ РӘСІМДЕРІ

Наурыз мейрамы бұл – қалың қыстан аман-есен шығып, күн нұрына бөленіп, жаңа жылды қарсы алу мерекесі. Наурыз мерекесінде көріскен жандар бір-бірін құшақ жая қарсы алып, игі тілектер айтады. Қазақ халқы бұл күні дүниеге келген қыз балаларға Наурыз, Наурызгүл,

Наурызжан, ер балаларға Наурызбай, Наурызбек, Наурызхан деген есім берген. Сонымен қатар Наурыздың алғашқы күндерінің бірінде қазақ халқының наным бойынша жердің бетінде ерекше бір гуіл жүреді. Білетін адамдар мұны жұмақтан шыққан қойлар бірінші болып сезеді, оларды баққан қойшы да байқайды дейді. Мұндай күні бүкіл табиғат, жан-жануарлар, адамдар жандана түседі. Бұл күні шаш алуға, тырнақ алуға болмайды деген ырым сенім бар.

ҚАТЫҚ ОРНЫНА

Жамбыл МЫРЗАБЕКОВ,
философия кафедрасының 3-курс PhD докторанты

БҮГІНГІ ТАҢДА НАУРЫЗ МЕРЕКЕСІНІҢ ХАЛЫҚ ӨМІРІНДЕГІ МАҢЫЗЫ ҚАНДАЙ?

Наурыз – әлем халықтары арасындағы уақыт жанарысын паш еткен және оны адамзатқа дәстүрленген бірден бір әуелгі мереке. Бұл мереке дәстүрлерінің аталуы мен рәсімдерінің таралу аумағына қарағанда, оның бүкіладамзаттық мереке екенін мойындауға тура келеді. Ғалымдар Наурыздың 3 000 жылдан бері салтанатты түрде Балқаннан Орталық Азияға дейінгі аумақта тойланып келгендігін алға тартады. Тіпті «мереке 18 ғасырға дейін Ежелгі Грекияда, Ежелгі Римде, Ұлыбританияда аталып өтіп, 1700 жылға дейін ежелгі Русьте тойланып келген» деген тарихи деректер де бар. Сондай-ақ, ұлық мейрам туралы тарихи мәліметтер ежелгі және орта ғасырдағы жазушылардың еңбектерінде де кездеседі. Шығыс жыл санағы бойынша, мереке ирандықтардың жаңа жылы «Наврузбен» жанасады. Сондықтан да түркі тілдес халықтардың өмірінде бұл мерекенің маңызы ерекше болып саналады.

ДӘНДІ-ДАҚЫЛ ОРНЫНА

Гүлнар УСЕИНОВА,
мемлекет және құқық теориясы және тарихы, конституциялық және әкімшілік құқығы кафедрасының кафедра меңгерушісі

НАУРЫЗ МЕРЕКЕСІ ШЫҒЫС ЕЛДЕРІНДЕ ҚАЛАЙ ТОЙЛанады?

Наурыз- Орта Азия, Башқұртастан, Татарстан, Парсы және кейбір түркі тілдес елдерде көктем жаңа ауыл шаруашылығы жылының басталуы мерекесі болып саналады. Көне аңыздар бойынша наурыз айы түркі халқы қоршаудан аман қалған күн екен. Түріктер «Эргенеконнан шығыпты». Сондықтан да Наурызды түріктер Жаңа жылдың басы ретінде қабылдап, осы уақытқа дейін атап өтеді. Тарихқа үңілсек, әлемдегі әр халық жаңа жылдың басын әр уақытта атап өткен. Ежелгі халықтар негізінен жаңа жылды табиғаттың жанаруымен, яғни жер ұйқыдан ояңнан кейін, көктем келуімен байланыстырған. Мәселен, көне яхуидердің таным-түсінігінде де жаңа жыл «авив» айы, яғни наурыз айының соңы, сәуірдің басы болатын. Ал кәрі құрлықты кезінде басқарған Рим империясында да жаңа жыл басы наурызда аталып өтетін. Бүгінде бұл мейрам 30 елде тойланады.

Шығыс елдерінде наурызды қарсы алғанда бәріне бірдей ортақ тән нәрсе бар. Ол тазалық символының рәсімдері мен жеті саны. Дастарханға міндетті түрде жеті тағам, жеті зат қойылуы тиіс. Бір елдерде ауыл көшелерінде от жағылып, адамдар от алауын айналса, енді біреулері су ағынын өту арқылы «тазаланамыз» деген нанымды ұстанады. Наурыз мейрамында әрбір отбасы мүшелері жаңа киім киіп, дастарханға жаңа ыдыс-аяқ қояды. Шығыс елдерінде қыстан аман шыққан адамдар әр үйді аралап, туған-туыстарымен көріскен. Осы мейрамға арнап наурыз көжені дайындап, отыз күн бойы ішкен. Сол арқылы адамдар қыстан кейін әлсіреген ағзасын жетіспейтін дәрумендермен қалпына келтірген.

Мәселен, Әзербайжан, Иранда сияқты елдерде наурыз 13 күн бойы тойланып, оның алғашқы бес күні туған туыстарымен көршілеріне арналады. Мейрамның соңғы күні табиғаттың аясында өтіп, жер мен көктің жаралуы, адамзаттың дүниеге келу мақсаты жайында ойға шомып, алдағы жыл оларға құт-береке, бақыт әкеледі деп топшылаған. Сондай-ақ Иранның ежелгі дәстүрі бойынша дастарханға жеті тағам қойылуы тиіс. Олардың ішінде түрлі түсті жұмыртқа да бар. Ол жер ананың символы. Әр үйде шырақ жағылып, үстелге айна қойылады. Айна әлемнің әртүрлілігін білдіреді. Наурыз келмей жатып ирандықтар бидай өсіріп, он үш күннен кейін оны өзенге шашады. Олардың наным бойынша бидай өркендеудің белгісі.

ДӘМДЕУІШ ОРНЫНА

Аскар БЕКОВ,
д.ф.-м.н., профессор,
кафедра физики твердого тела и нелинейной физики

КАК СВЯЗАНЫ НАУРЫЗ И ДЕНЬ ВЕСЕННЕГО РАВНОДЕНСТВИЯ?

Всеми любимым народный праздник Наурыз связан с астрономической датой - днем весеннего равноденствия. Что происходит в эти дни в природе и на небе? Давайте разбираться. Уникальное астрономическое явление — день весеннего равноденствия. Понятие «равноденствие» относится к 20-21 марта, когда день и ночь имеют равную протяженность. Весеннее равноденствие - ежегодно повторяющееся астрономическое событие, с которым связан ряд интересных природных явлений. В буквальном переводе от латинского слова весеннее равноденствие означает «равная ночь», так как день и ночь имеют одинаковую длину. Поскольку Солнце находится над экватором, день и ночь примерно равны по длине во всем мире во время равноденствия. Равноденствие - астрономическое событие, которое происходит дважды в год, один раз весной и один раз осенью. Равноденствия происходят 20-го или 21-го марта и 22-го или 23-го сентября каждого года.

День весеннего равноденствия — это время, когда день становится равен ночи, а затем светлое время суток начинает превосходить темное. В это время астрономы наблюдают своеобразную границу света и тьмы, которая проходит строго по полюсам и под прямым углом к экватору. Явление происходит за счет того, что центр Солнца во время его движения по годичному кругу пересекает экватор Земли. Мартовское равноденствие считается первым в году и чаще называется весенним. Выделяют весеннее и осеннее равноденствия — первое происходит 22 или 23 марта во время перехода Солнца из северного полушария в южное, второе же 20 или 21 сентября, когда Солнце возвращается в северное полушарие.

Проявляется астрономическое явление по всей планете как почти равные по времени друг другу день и ночь, равноправная смена света и тьмы в течение суток. Однако все же день продлится на несколько минут дольше — началом дня принято считать момент, когда солнечный диск только начинает выглядывать за горизонтом, а ночь начинается уже после того, как Солнце перестает быть видимым глазу. То есть время, затрачиваемое на восход и закат, также считается дневным.

Многие астрономические явления объясняются движением небесных тел, их закономерностями. День весеннего равноденствия объясняется движением Земли по орбите вокруг Солнца.

С этой астрономической датой - с днем весеннего равноденствия - связан и праздник Наурыз. Это не только государственный праздник Казахстана, празднуемый на протяжении трех дней, ООН признал его международным праздником. Наурыз отмечают во всех странах Средней Азии, а также в Грузии, Индии, Иране, Китае, Турции и многих других странах по всему миру.

Наурыз мейрамы — праздник весеннего обновления. По восточному календарю Наурыз — начало нового года, совпадает с днем весеннего равноденствия. Этот праздник является символом весеннего обновления, торжества любви, плодородия и дружбы. «Наурыз» означает «рождение весны». Это наиболее важный и древний фестиваль восточных народов. Это Новый Год согласно древнему восточному календарю. В наши дни «Наурыз мейрамы» стал общенародным праздником весны, труда и единства. Сегодня этот праздник одинаково дорог всем народам, живущим в многонациональном Казахстане. Весенний праздник Наурыз гармонично вошел в современную жизнь, сохранив преемственность традиций древности.

Фото: altaynews.kz

Шығыс күнтізбесі бойынша жыл басын қарсы алу, күн мен түннің теңелуі ретінде тойланатын Наурыз мерекесі, Орталық Азия мемлекеттері, Таяу Шығыс, Кавказ бен Балқан елдерінде тойланып жүрген ең негізгі мерекелердің бірі.

Бұл мейрам көбінесе Наурыз, Невруз, Навруз, Новруз Байрам, "түл гардон", "түлнаурыз", "нардуган", "сагаан сара", "патрих", "су мейрамы", "норис ояхе", "наусарджи" деп түрліше аталған. Кеңес үкіметі кезінде ресми тыйым салынған Наурыз мерекесі, Қазақстан Тәуелсіздігін алғаннан кейін қайта жандана бастағаны баршаға мәлім. Қазақ халқы Наурыз кезінде көрісу, аластау, оттан секіру, әулие басына бару, селт еткізер, ұйқы ашар, бел көтерер, ауызбіршілігіміз ажырамасын деген ниетпен тәтті су ішу сияқты дәстүрлі рәсімдерді орындаған.

Түркі халықтарының үш мың жылдан астам уақыт тойлап келе жатқан Наурыз мерекесін Түркияда көбінесе күрттер тойлап келген. Туыс Түркі мемлекеттер тойлайтын бұл мереке соңғы жылдары ағайындас Түрік елінде көпшілік сипатқа ие болып, кең көлемде атап өтілуде. Көктем мерекесі-Наурыз, Қазақстан Республикасының Түркия Республикасындағы Елшілігінің қолдауымен және қатысуымен баста Түркияның Анкара және Ыстамбұл

Армысың, Әз - Наурыз!
Бұл көктем мерекесі аразыңа тарихи тамыры тереңге бойлаған дана халқымызда қай кезде де еңсесі биік елдіктің, іргесі сөгілмес бірліктің, ырыс пен ынтымақтың белгісі болып жеткен.

Наурыз - жыл басы. Парсы тілінде нау - жаңа, руз - күн деген ұғымдарды білдіреді. Наурыз - шығыс елдерінің бүкілхалықтық мейрамы, Ұлыстың Ұлы күні. Қазақ халқы да Наурыз мерекесін айрықша бағалап, оны жыл сайын тойлап отыруды салт-дәстүрге айналдырған. Халық наурыз мерекесіне айрықша дайындалған. Дәстүр бойынша үйге қос шырақ жағылады, ыдыстар ернеуіне дейін айранмен, сүтпен немесе бұлақ суымен толтырылады. Бұл - тоқшылықтың белгісі. Табиғатпен байланыс күн Анаға деген тағзымнан көрінеді. Бұл күні бұлақтар тазартылып, ағаштар отырғызылған. "Бұлақ көрсең, көзін аш!", "Бір тал ексең, он тал ек!", деген сөз осыдан шыққан болу керек. Наурыздың айрықша тәлім-тәрбиелік, үлгі-өнегелік, сән-салтанаттық, мәрт-жомарттық, қадір-қасиеттілік нышан белгілері мен таным ұғымдарының үлгі түрлері өте көп. Оның барлығы әр адамды жоғары саналылыққа, әдептілікке, өнегелікке, бауырмалдыққа, көрегендікке, ізгілік пен білімділікке баурайды.

Наурыз шығыс елдері үшін бірліктің, татулықтың, еңбектің, ізгіліктің, бақыттың мерекесі ретінде тойланған. Шығыстың данышпандары М. Қашқари, О. Хаямнан бастап қазақтың ұлы ақыны А. Құнанбаев, Ә. Бөкейханов, А. Байтұрсынов, С. Сейфуллин сынды ұлт қайраткерлері де Наурыз туралы еңбектер, өлеңдер, асыл сөздер жазып қалдырған. Сондықтан да болар, бұл күні шаттанбайтын, қуанбайтын, мейірленбейтін адам болмаған. Бұл күні жақсы тілек тілеу, құттықтау, кешірім жасау, табысу сияқты адамгершілік қасиеттер көрініс тауып, кейінгі ұрпақтар сондай жақсы өнегеден үлгі алған.

Ашбурадай қақаған қаһарлы қыстың беті қайтып, бел-белестердің маңдайын аялай күн сүйіп, алақанат сауықанданып, бетегелер жаңа туған сәбидің шашындай қылтып көкке ұмтылады. Берекесі мен бірлігі бөлінбеген,

БАУЫРЛАС ТҮРІК ЕЛІНДЕГІ ӘЗ-НАУРЫЗ

қалаларында, Измир, Маниса, Салихли, Невшехир, Ескишехир, Қожаелі, Денизли, сондай-ақ Гази, Анкара, Хажеттепе, Еге, Ниде, Невшехир университеттері мен көптеген қалаларында кеңінен тойлануда. Мерекелік іс-шараларға провинциялар мен қалалардың басшылығы, университеттер ректорлары қолдау көрсетіп, дипломатиялық корпус өкілдері, мәдениет пен өнер қайраткерлері, академиялық топтар, қазақ диаспорасы өкілдері мен Түркияда оқып жүрген қазақстандық студенттер қатысуда.

Әсіресе соңғы жылдары университеттер арасы академиялық байланыс шеңберінде Түрік елінде білім алуға барған Қазақ студенттері өз білімдерімен, өнерлерімен, ерекше таланттарымен көзге түсіп, Қазақ-Түрік достық қарым-қатынастарының нығаюына, ұлттық дәстүріміз бен мәдениетіміздің танытылуына барынша өз үлестерін қосуда.

Түркияда Әз-Наурыз мерекесіне арнайы ұйымдастырылған іс-шаралар шеңберінде Қазақ ұлтына тән әдет-ғұрыптар, тағамдар, ұлттық киім

кию дәстүрі, рухани және мәдени мұраларымыз кеңінен танытылады. Қазақ елін, жерін, мәдени және табиғи байлығын танытатын көрмелер өткізіліп, кітаптар танытылады. Ниде, Маниса провинцияларындағы қазақ ауылдарында да тойланатын наурыз мерекесінде Түрік тұрғындар ұлттық тағамдардың, тәттілердің және қымыздың дәмін татып, ата жұртқа деген сағынышын басып, Қазақ елінің ұлттық мәдениетімен және өнерімен, шығармашылығымен және жетістіктерімен жақыннан таныса түседі. Ұлыстың ұлы күнін Ергенекон дастанымен байланыстыратын Түрік халқы темір соғу, көрік басу, балға ұру, төс соғу, оттың үстінен секіру және т.б. көрсетілімдерді ұсынып, жиылған көпшілік жақсы тілектерін жолдап, бір-бірімен төс қағыстырып, дидарласады.

Анадолы жерінде бұрынғы бұқаралық сипатта тойланған Наурыз, бүгінде халықтық мереке, бірлік пен бейбітшіліктің символы, ұлтаралық татулық пен сыйластықтың мейрамы ретінде кеңінен аталып өтілуі қуантарлық жағдай.

Г. ТЕМЕНОВА,
А. НАЗАРОВА,
Түркской кафедрасының аға оқытушылары

НАУРЫЗ – ДОСТЫҚ МЕРЕКЕСІ

түңлігін күн сүйіп, түтіні түзу ұшқан қоңыр ауыл құтты мереке мен қарбалас... Ақжаулықты әжелер қасиетті жеті дәмді қарақазанда қайнатып төрт құлағына май жағып, кәдеге кәрі жілік тартады. Аузы дуалы ақсақалдардан ақ бата сұралып, ақ түйенің қарыны жарылған қуанышты той басталады... Әр жүректен жылулық, әр жанардан қуаныш лебі еседі. Берекелі елден бөлінбеген енші алып, көрші үйден көже ішу қандай бақыт. Ауылдың бір шетінде бәйге шауып бақ сынаса, бір шетінде бақсынап күресіп мәре-сәре болып жатқан елді көресіз. Бозбалалықтың боз атына қамшы басқан ауыл жастары ауыл шетінде алтыбақан теуіп ауыл аспанын әсем ән, күмбірлі күймен тербейді...

Наурыз мерекесі күні - қасиетті күн. Данышпан ата-бабаларымыз бұл күнді табиғаттың айрықша белгілерін ескере отырып белгілеген. Наурыз айын ерекше қасиеті бар ай ретінде бағалаған. Күн мен түн теңелетін күн, төрт түлік мал төлдейтін ай, табиғаттағы барлық жәндіктер мен өсімдіктерге жан бітетін ай. Қыстың соңы, көктемнің басы жыл құстары

келе бастайды. Самарқанның көк тасы жібитін күн. Сол себептен де табиғаттың тылсымы мен ғалам ғажайыптарын терең ұғына білген ата-бабаларымыз бұл күнді Жыл басы деп есептеген. Патшалар өз тағы мен билігін наурызда бір күн кедей-кепшікке беруді дәстүрге айналдырған. Ұлыстың ұлы күні жұмыс істемейді, іс бастамайды, ешкімді ренжітпейді, өзі де ренжімейді, дауыс көтермейді, әбес сөйлемейді, шарап ішпейді, құрбандық шалмайды. Ренжісіп қалған азаматтар бір-бірінен кешірім сұрайды. Бұл күні барлық даланы Қыдыр ата аралайды деп үйінің есігін ашып отырады. Жастар үлкен кісілерден бата сұрайды, жігіттер қыздарға сый-сияпат жасайды. Мереке қызған кезде жастар алтыбақан жанында ұлттық Көкпар, "Бәйге", "Қыз қуу", "Жамбы ату" ойындарын аса бір қуанышпен ойнап мерекенің мәнін келтірген.

Дастарқанның шырайын келтірер дәм - наурыз көже. Наурыз мерекесіне тән - көпшілікке наурыз көже даярланады, ол тағам жеті түрлі дәмнен даярлануы шарт. "Наурыз көжені тойып ішу керек, сонда жыл бойы

тоқшылық болады!" деген сенім бар. Дастарқан басында жастар үлкендердің батасын алған. Бата - үлкендердің өзінен жасы кішілерге беретін ықыласты тілегі. Ақсақалдар:

«Пәле-жала жерге енсін!
Төрт түлік ақты болсын!
Өрісің малға, үйің жанға толсын!
Ақ мол болсын!

Қайда барса жол болсын!»-, деп бата береді:

Наурыз - достық, еңбек, бейбітшілік мерекесі. Ұлыстың ұлы күні адамдар бір-біріне деген ренішін ұмытып өзіне де, өзгеге де жақсылық тілеген.

Наурыз - халқымыздың ежелден желісі үзілмей жеткен көне салт - дәстүрлері мен әдет - ғұрыптары рухани, мәдени және адамгершілік дүниеміздің қымбат қазыналарымыздың бірі. Наурыз - көктемгі жаңарудың, махаббаттың, ақ пейіл мен татулықтың мерекесі. Самарқанның көк тасын еріткен сайын даламызды сәнге, ортамызды әнге бөлеген, тайқазаннан көже ішкізіп, татулыққа, береке мен бірлікке шақырған, бағзы заманнан бері бабаның сөзі, көненің көзіндей болған Еліміз - мерекелі, жеріміз - берекелі болғай!!!

Наурыз мейрамы - көктем мен жаңаруды айшықтайтын мерей тасыған ұлы мереке. Сондықтан, Қасиетті шаңырағымызда әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университетінде наурыз мерекесін тойлау дәстүрге айналған. Мерекеге арналған қабырға газеттерін студенттік топтармен дайындалып, өлең-жырлардан үзінді беріледі. "Ұлыстың Ұлы күніне" арналған сахналық көріністер қойылып мереке ерекше қуанышты өтеді. Көңілді өткен Наурыз күні әр адамның есінде көпке дейін сақталатыны хақ. Наурыз мерекесін асыға күтетініміз, ерекше даярланатынымыз содан болса керек. Жүректерге жылуын шашқан көктемнің бақыт сыйы Наурыз көп ұлтты еліміздің бірлесіп тойлайтын - Достық мерекесі.

Майра МОЛДАБЕКОВА,
жылуфизика және техникалық физика кафедрасының профессоры,
Мансия АСЕМБАЕВА,
жылуфизика және техникалық физика кафедрасының доценті

ҚАЗАҚТЫҢ ТЕКТИ ЖІГІТ, АРЛЫ ҚЫЗЫ...

«Ұйқыашар» мен «Селтеткізер» салты жайында

Бойына ар мен әдеби, намыс пен жігерін сіңіріп өскен әрбір қазақ үшін күн мен түннің теңеліп, Самарқанның көк тасы жібитін, ақ түйенің қарыны жарылып, ұлан асыр той жасайтын, жұрт жақсылыққа кенелетін Ұлыстың ұлы күні бағзы уақыттан маңызды. Бірзығы мол, ырысы көп, көңілінің байыз тауып, ынта мен жігерің еселенетін елеулі күн жүрек түпкіріне мейірім сәулесін шашып, алысты жақын ететін жаңашылдықтың бастауы.

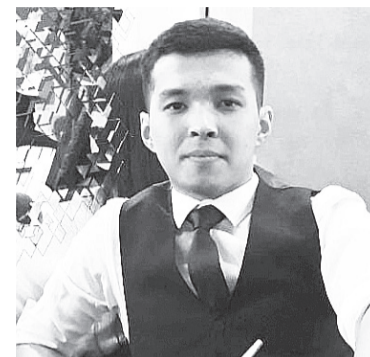
Наурыз айының 21-нен 22-не ауған түні қасиетті қара топырағымызға қыдырдың қуаты дарып, көңіл көкжиегіміздің кеңейетіні, аузымыз аққа тиіп, байыз табатынымыз хақ. Еңбектеген сәбиден, еңкейген қарияға дейін жанымызды тыныштық билеп, қуаныш пен шаттыққа бөленетініміз тағы бар. Әсте, қазақтың өмірінде ерекше маңызға ие мерекені жастар қауымы асыға, ынта-жігермен күтетіні жасырын емес. Себебі, бұл мезгіл тәрбиесі мен тәлімінен айырылмаған бойжеткендер мен бозбалалардың жүрек қылындағы нәзік сезімдерінің қозғаушысы іспеттес. Ескі күнтізбе бойынша 21 наурыз күні Ғашықтар күні есебінде болған. Салтымызда

ауыл жастары жиналып, ойын-сауық құрып, наурыз таңын күткен деседі. Осы шақта, көңілі қалаған қыз баласына жігіттер тарапынан «Селтеткізер» салты жасалып, пәктік пен жастықтың, әдемілік пен нәзіктіктің, имандылық пен инабаттылықтың белгісі ретінде сый тарту етсе, серісінің сезімін қабылдағанын білдіру ниетінде арулар «Ұйқыашар» әзірлеп, бір-біріне ізеттілік танытқан. Әдетте, ерлер айна-

тарақ, күміс жүзік пен иіс май сыйласа, қыздар соғымға қалған етті уызға пісіріп дайындаған. Екі жас осынау Ұлыстың ұлы күнінде мәңгі бірге болуға серттескен. Ал, дәл осы күні құрылған шаңырақ берік болады деген де пікірлер бар. Біздің заманымызда бұл дәстүр сәл кенжелеп қалғанымен, жастар тарапынан енді-енді қолдау тауып келе жатқанын байқауға болады. Соның көрінісі ретінде бірқатар студенттердің жағымды пікірлерін назарларыңызға ұсынамыз.

Селтеткізер

Абылайхан ҚУАНЫШЕВ,
филология және әлем тілдері факультетінің 4-курс студенті

*Жадырап көктеммен берекем
Наурызым бағынды өр етем
Қауышқан жақсылық шаттықпен
Арайлы, ең ұлы мерекем.*

*Ізгілік жолығып жаным
Наурызбен қауыштық тағы да.
Еске алып жүрерміз әрқашан
Мереке күндерін сағына.*

*Күйбеңге айналмай тірлігің
Шырқасын біздерсіз жырды кім
Наурызға жете бер ағайын
Жарасып достық пен бірлігің.*

Ұйқыашар

Жанеля ҚАДЫРҚҰЛОВА,
филология және әлем тілдері факультетінің 1-курс студенті

*Дүние, шіркін, тапқанда бір жарасым,
Жаратқанның құдіретіне таң қаласың!
Ғаламның ғажаптарын жырлау үшін
Шабитқа шарықтауға бар таласым!*

*Дархан далам сілкінер шағы туды.
Неге десең, қуантып Наурыз кірді.
Күннің асыл нұрына малынайын,
Наурыз келіп, шашуда күн де нұрды!*

*Наурыз көже ішілсін мерекеле,
Ұлық тұтқан ұлт соны ел екен де.
Қазандарда қайнатсын сүрдің асын
Беу, қазағым, осы ғой, берекен де!*

*Оянғандай айналада сенім-үміт,
«Селт еткізіп» сұлуға жүр сері жігіт.
Серік болсын серінің сезімі деп
«Ұйқыашар» дәм ұсынсын, ару біліп.*

*Құлтырып тұр көктеммен дала бүгін,
Наурыз алып келгендей жаңалығын.
Келіп қалды Наурыз да есік қағып
Құтты болсын, Алашым, Жаңа жылың!*

Ұлдана ҚАНАШЕВА, филология және әлем тілдері факультетінің 2-курс магистранты:

Ата-баба жолын қастерлеген, салтын сақтаған, дәстүрін ұмытпаған халық екеніміз белгілі. Сол салт-дәстүрлеріміздің көбі адамдар арасындағы татулықтың, бірліктің нығаюына, дұшпандықты таптап, достықты ұлықтауға арналған. Көктем келіп, төл төлдеп, күн жылынған шақта үлкен-кіші бір-бірімен көрісіп, өкпе-ренішті ескі жылға тастап, өзара мәмілеге келіп татуласады. Одан кейін жеті түрлі дәмнен наурыз көже дайындалып, қыстан аман-есен шыққан жұрт Құдайға шүкіршілік етіп астан, ақтан дәм татады. Жасы кішілер ақжаулықты әже мен ақсақалды атаның ақ батасына шын ниетпен қол жаяды. Жастар жағы өзара сауық-сайран құрып, түрлі ұлттық ойындарымыз қайта жаңғырады. Жаңа жылын өкпе-ренішсіз, тоқ қарсы алған халқымыздың келер жылы молшылыққа толы болады деген түсінік бар.

Әр жыл сайын ерекше тойланып, елді жылулық пен махаббатқа бөлейтін ұлттық мерекемізді үлкен-кіші, жас-кәрі үлкен үмітпен, сеніммен күтеді. Наурыз – адамдар арасында татулықтың негізін қалайтын, жүрегіне мейірімділік ұялатып, бойына ерекше жылулық сыйлайтын ұлттық мерекеміз. Наурыз – берекенің бастауы. Ұлттық мерекесін ұлықтайтын қазақтың әр шаңырағы берекелі болғай!

Мадина НҰРЖАН, филология және әлем тілдері факультетінің 4-курс студенті:

Наурыз — шығыс елдерінің бүкілхалықтық мейрамы, Ұлыстың ұлы күні. Наурыз шығыс халықтарында жыл басы мерекесі ретінде тойланып, ерекше күн ретінде аталып өтіледі. Қазақ халқы да Наурыз мерекесін айрықша бағалап, оны жыл сайын тойлап отыруды салт-дәстүрге айналдырған. Наурыз шығыс елдері үшін бірліктің, татулықтың, еңбектің, ізгіліктің, бақыттың мерекесі ретінде тойланған. Сондықтан да болар, бұл күні шаттанбайтын, қуанбайтын, мейірленбейтін адам болмайды. Бұл күні жақсы тілек тілеу, құттықтау, кешірім жасау, табысу сияқты адамгершілік қасиеттер көрініс тауып, кейінгі ұрпақтар сондай жақсы өнегеден үлгі алады.

Наурыздың айрықша тәлім-тәрбиелік, үлгі-өнегелік, сән-салтанаттық, мәрт-жомарттық, қадір-қасиеттілік нышан белгілері мен таным ұғымдарының үлгі түрлері өте көп. Оның барлығы әр адамды жоғары саналылыққа, әдептілікке, өнегелікке, бауырмалдыққа, көргенділікке, ізгілік пен білімділікке баурайды. Сол себепті де Наурыз мерекесін асыға күтеміз. Наурыз мерекесінде арнайы көпшілікке наурыз көже даярланады, ол тағам жеті түрлі дәмнен болуы шарт. Халықта наурыз көжені тойып ішкен адам келесі жылға дейін ішім-жемнен тарлық көрмейді деген ұғым бар. Күн мен түннің теңелген сәтімен тұспа-тұс келген бұл мерекеледе жеті дәмнен тұратын тағам пісіру жай кездейсоқтық емес, бұл тоқшылықтың белгісі. Наурыз – құт мейрамы деп бекер айтылмаған. Наурыз мерекесі қазақ салт-дәстүр, ырым-жырым, наным-сенім, кәделік жол-жоралғыларымен өңделіп, бүгінгі таңдағы ұрпағымызға мирас болардай, басқа ұлттарға даңқымызды көтеретін ұлы мереке!

Аяна ЕДІЛ,
филология және әлем тілдері факультетінің 2-курс студенті

*Көктем күні келгеніне бақытты,
Ел-жұртымның көңілінде маз-мейрам.
Жан көрмеген, арман сынды жақұтты,
Ерік кеуде, қол жайысып, көп жиған.*

*Қыз сұлқымдар назданғанда толысып,
Ер жігіттер күш буынып бойына.
Құдай аққа, жақсылыққа болысып,
Не жетеді қазағымның тойына?*

*Салт-дәстүрім, құнды жиған қазынам,
Болмысыма дарығанда тұрақтап.
Көңіл серпін, екі еселеп тасыған,
Ғасырларым кетсе дағы жырақтап.*

*Ұлысымда бой көтерді наурызым,
Қуанышы қазағымның көп болғай!
Жетелеген болашаққа ұл-қызын
Қазағымның даласына жыр толғай!*

Возможности цифровых технологий

Цифровизация – это тренд современности. Цифровые технологии проникли во все сферы жизни, включая образование. Но так ли все однозначно в этом явлении? И что можно и чего нельзя допускать с цифровыми технологиями?

системы заключается в нарушении в ней обратной связи. Этот тезис верен не только для электронно-механических систем типа роботов, но и социальных систем и целых государств («Верхи не могут, а низы не хотят»). Можно конкретно проанализировать этот тезис как для империи Шингыс-хана, Британской, Российской империй и даже бывшей советской империи.

ЦИФРОВАЯ ОБРАБОТКА ТОВАРНО-ДЕНЕЖНЫХ ОТНОШЕНИЙ

Рассмотрим один из аспектов цифровой экономики: цифровую обработку процессов товарно-денежных отношений в государстве. Одна из коренных причин сбоя экономики Казахстана – бесконтрольный вывоз и ввод огромных сумм денег как из страны, так и в страну. Если ввозятся деньги (инвестируются) под развитие определенной, необходимой стране отрасли производства или даже конкретного завода – это действительно подсчитанные инвестиции. Другое дело, если привозится валюта чемоданами и скупаются в стране недвижимость, земля, гражданство и так далее. Фактически неучтенные где-либо в госорганах или банках иностранная валюта – это фантики, на которые наше государство через своих граждан, отдает свои природные богатства или земли с недвижимостью.

При современных аппаратно-программных возможностях цифровых технологий контролирование товарно-денежных процессов – задача вполне разрешимая. Проблема в правовой плоскости: насколько при этом будут нарушены индивидуальные права граждан? Насколько «большой брат» госорганов будет злоупотреблять такой возможностью?

Известно, что одни компьютерные операционные системы (например, UNIX-подобные) менее подвержены заражению вирусами и шпионскими программами, чем другие (типа –WINDOW). Решение заложено в архитектуре операционной системы и структуре файловой системы. Есть разрешение только на чтение или чтение и редактирование файла. Или вообще, запрещен доступ к определенным файлам. В принципе, можно ввести жесткую иерархию к доступу к индивидуальным файлам с данными отдельных граждан с регистрацией места, времени и длительности доступа к ним даже роботами или шпионскими программами. Поэтому, например, обменные пункты должны требовать документ, удостоверяющий личность, и иметь интернет-связь с банком в реальном масштабе времени. Такая предосторожность резко уменьшила бы попытки ограбления или других неправовых действий. Возможность доступа к индивидуальным файлам граждан должно быть только с разрешения самого индивидуума. Индивидуальный файл должен быть некой узаконенной историей личности, которой он и его потомки должны гордиться или стыдиться. В этой связи на память приходит казахское шежере, запрещающее до седьмого поколения связываться семейными узами людей одного рода.

Нам удобно отовариваться в супермаркетах, так как, например, пищевые продукты уже расфасованы по названиям, весу, качеству, ценам и

имеют штрих-коды с этой информацией и продавец только считывает их с каждого товара и выбивает чек. Можете платить по банковской карте или наличными. Для государственной статистики, большая разница, каким способом вы оплачиваете покупку. Если государству известно, из какого банка и когда пришли на вашу карту используемые при оплате товара деньги, то наличные деньги могли попасть из «фантиков» или теневого бизнеса. Поэтому, наверное, некоторые предпочитают отовариваться на базарах, где не всегда на товары выдаются чеки, да и можно товар попробовать и поторговаться.

«УМНАЯ ПЫЛЬ»

Когда при наличии на товарах кроме (вместо) штрих-кодов есть маленький радио-чип (radio chips), продавец может сразу сосчитать количество и стоимость всех товаров в вашей корзине или тележке суммарно. Каждый товар, его характеристики, стоимость, и суммарная стоимость товаров в тележке или корзине высвечиваются на мониторе у продавца. Такая технология в несколько раз убыстряет процесс оплаты, уменьшая потерю времени покупателя и увеличивая производительность труда продавца. Вы можете оплачивать за товар с магнитной карточки или наличными. Если бы тут же, компьютеру было бы известно происхождение используемых вами купюр наличных банкнот, то банки и государство контролировали бы оборот товар-деньги или, иными словами, бюджет и могли как-то управлять им через цены на товар и налоги. При настоящей финансовой динамике дел товар-деньги-товар у государства и возникает обрыв обратной связи системы.

Вместе с тем, здесь следует отметить, что достижения технологии радио-чип (radio chips) позволяет учесть каждую государственную банкноту при ее выпуске. Тогда такая денежная купюра ни чем не будет отличаться от магнитной карточки. Но, в отличии от магнитных карточек, денежную купюру можно будет сосчитывать во всей пачке денег, зная какие в ней номиналы, год выпуска, на какие и когда и где эти купюры обменивались, как попали к владельцу и так далее.

Данная технология известна в радиофизике и телекоммуникации как инновация «умная пыль» (Smart dust). Как часто это бывает на практике, она впервые применялась на практике военными для связи в подземных

пещерах, шахтах, тоннелях. Крохотные приемно-передающие радио-чипы (radio chips) разбрасывались по следу на определенных расстояниях. Далее через эти чипы проходила связь по всему каналу от источника до приемника. По этой же технологии, если в этом возникает необходимость, устанавливается связь между сотовыми телефонами по программе «Telegram» в отдаленных от населенных пунктах местах (ущелья гор, дикие пляжи) или в местах скопления демонстрантов (в обход телефонных операторов).

На денежных знаках радио-чипы (radio chips) будут иметь форму каких-то фольгированных полосок, которые и так наносятся на поверхность купюр в целях борьбы с подделками. Но теперь это будут радио-чипы (radio chips), обменивающие данными при необходимости, как между банкнотами, так и считывающими устройствами. Таким образом, все купюры станут «мечеными». Данная технология легко найдет применение в цифровой технологии для считывания лекарственных средств, контроля содержания железнодорожных, морских, автомобильных контейнеров без нарушения и вскрытия пломб. Достаточно будет в малое отверстие просунуть волоконно-оптический датчик с приемником излучения от радио-чипа. Такой процесс измерения можно сделать, при необходимости, динамичным с помощью дронов или другого параллельно идущего с товаром транспорта. Схожие технологии резко убыстряют прохождение груза через таможню и, вообще, таможенные и логистические процедуры.

В заключение отметим, что физические методы еще до спутниковой и ракетной технологии позволили определить не только вид излучения исходящего от Солнца и других звезд, но и его, состав (например, элемент гелий впервые был открыт на Солнце, а затем уже на Земле) и происходящие физические процессы. Современные методы радиоэлектроники, такие как наноэлектроника, сейчас позволяет динамически контролировать даже процессы в органических клетках (например, диагностика коронавируса). Только надо знать и уметь, как и где этим можно воспользоваться.

Борис АКАНАЕВ,
профессор физико-технического факультета

175 ЖЫЛ

Абай Құнанбайұлының мерейтойы

ҚАЗАҚ ХАЛҚЫНЫҢ ҰЛЫ ДАНЫШПАНЫ

данышпанының рухани мұрасына жүгіндік. Оның тапқыр жұмыстарына үндеу жастарға адамгершілік бағыттарын қалыптастыруға ықпал етеді, эмоционалды әлемін дамытады, азаматтық пен патриотизмді, Отан тарихы мен мәдениетін құрметтеуге тәрбиелейді.

Қазақстан Республикасының Президенті Қасым-Жомарт Тоқаев «Абай және ХХІ ғасырдағы Қазақстан» атты мақала жариялады. «Мемлекеттік және халықаралық деңгейде ауқымды іс-шаралар ұйымдастыру жоспарлануда. Мұның бәрі керемет мерейтойларды тойлау үшін емес, біздің көкжиегімізді кеңейту және рухани даму үшін жасалады. Абай Құнанбаев ойшыл, ақын, ағартушы, ұлттың жаңа әдебиетінің негізін қалаушы, аудармашы, композитор ретінде ел тарихында өшпес із қалдырды. Олдері мен прозасында болмыс, өмір, дүниетаным, мінез, жан, дін, халықтың тілі, рухы бейнеленген». Президент атап өткендей:

- Абайға құрмет - жас ұрпақты тәрбиелеудің тиімді әдісі;

- ұлттық сананы сақтау және оны заман талабына бейімдеу мемлекеттік саясаттың маңызды факторларына айналды;

- Абай мұрасы өте пайдалы, ұлы ақынның шығармалары бүгінде өзектілігін жоғалтқан жоқ. Абайдың ойлары әрқашан бәріміз үшін рухани бағыттаушы бола алады. Сондықтан оның жұмысын тағы бір рет түсініп, оны ұлттың жаңаруында ұтымды пайдалану қажет.

Ұлы данышпанның барлық ойлары қазақ елінің болашағына арналды, алаңдатарлық кезеңдердің келетінін білген Абай өз ұрпақтарына өсиетін «Қара сөздер» атты кітапты құрайтын сөздермен қалдырды. Кітаптың көптеген тұжырымдары мен нұсқаулық тұжырымдары бүгінде өзекті, олар халықтың ескі, тамырланған мәселелерін нақты сипаттайтынын тәрбиелік іс-шарада талдау арқылы түсіндік.

Музыка мен поэзия, мүмкін, адамзат мәдениетінің ең құнды інжу-маржаны, студенттер Абай Құнанбаевтың әсем өлеңдерін жатқа білетіндігі қатты қуантты. Абай шығармашылығындағы және өміріндегі көпшілік біле бермейтін

сұрақтарға жауап берген сөзжұмбақтар шешкен және тәрбиелік іс-шараға көрік беріп, белсенді ат салысқан студенттер кафедра меңгерушісі Белегенова Салтанат Әлиханқызы дайындаған арнайы сыйлықтармен: арнайы тілектер жазылған «Сен де бір кірпіш дүниеге...», «Қалың елім, қазағым...», «Қара сөздер» кітаптарымен марапатталды.

Ұлы данағөй, ақын және композитор Абай Құнанбаевты еске алу кешінде тәтті күй, әдемі би және қазақтың ұлттық тағамдары поэзиялық қонақ бөлмесін толықтырды, кеш соңында кафедра меңгерушісінің орынбасары Шортанбаева Жанар Каиржановна 1-жатақханаға Абай портретін ыстық лебіздерімен тарту етті. Тәрбиелік іс-шара қатысушылары мен қонақтары Абайдың алыс ұрпақтары үшін айтқан сөздерін ұмытпайды деп ойлаймын.

Ғ. ТҰРСЫНБАЙ,

жылу физикасы және техникалық физика кафедрасының 1-курс магистранты

НАЗЕРКЕНІҢ АРМАНЫ...

Қазақстан мен Оңтүстік Кореяның тығыз ынтымақтастығы корей тілін үйрену үшін көптеген мүмкіндіктерді берді.

орнатқан. Университет тарихы 1946 жылдан басталады. Студенттердің жан-жақты және толық білім алулары үшін заманауи техникалық қондырғылармен жабдықталған. Сонымен қатар, корей және ағылшын тілдерінде кеңейтілген бағдарламаларды қамтиды.

Университет аумағында 19 ғимарат орналасқан. Олардың ішінде оқу корпусы, спорт алаңы, жеке кітапхана, концерт залдары бар. Шетел азаматтарына білім алу үшін жақсы жағдайлар жасалған. Атап айтқанда, спорттық құрылыстарымен жабдықталған тренажер залы, оқу бөлмелері, асханасы және шағын дүкендері, демалыс орындарымен қамтылған жатақхана толығымен қолданысқа беріледі.

Бұл жоғары оқу орны гуманитарлық мамандықтар, халықаралық менеджмент, әлеуметтік және техникалық ғылым, ағылшын және кәріс тіліндегі әдебиет, кіріс салалары бойынша мамандарды дайындайды.

Университетте әркімнің қызығушылықтарына байланысты көптеген ұйымдар жұмыс істейді. Оның ішінде альпинизм, шетелдік студенттердің жаңа оқу орнына бейімделуге көмек беру, фотографтар ұйымдары, театр, ұлттық аспаптар үйірмелері және т.б. студенттер арасында кең танымалдылыққа ие. Сонымен қатар, еріктілер ұйымы да бар. Еріктілер оқу ордасында өткізілетін әр түрлі мәдени іс-шараларға белсене атсалысады.

Қазіргі уақытта өзіміздің кәріс тілін меңгеру деңгейімізді сол тілде сөйлейтін ортада өмір сүріп, одан әрі жетілдірудемін. Оқу барысында кәріс халқының әдет-ғұрыптары, мәдениеті және этникалық менталитеттерімен мүмкіндігімізше танысудамын»...

Қорытындылай келе, осындай білім беру бағдарламалары студенттерге корей тілі деңгейін жетілдіріп қана қоймай, жеке тұлғаның қалыптасуына да үлкен мүмкіндік береді деп айтып келеді.

Т. ПАК,

Қиыр Шығыс кафедрасының аға оқытушысы

Магистранты 1-2 курсов факультета медицины и здравоохранения, кафедры политики и организации здравоохранения КазНУ им. аль-Фараби продемонстрировали блестящую эрудицию и большой научный потенциал на интеллектуальной игре «Science Ring», организаторами которого выступил преподавательский состав кафедры.

SCIENCE RING

В современном мире проблема эвтанази является одной из наиболее обсуждаемых в обществе. Она находится на пересечении огромного комплекса дисциплин – медицины, юриспруденции, психологии философии, религии. Для полноценного ее обсуждения необходимо участие специалистов из всех этих областей. Вот и наши магистранты не остались в стороне от всемерно обсуждаемого вопроса, на который трудно найти единую точку зрения и гуманный исчерпывающий ответ.

Современная молодежь в медицине обладает эрудицией и большим научным потенциалом. Это было ярко продемонстрировано магистрантами 1-2 курсов факультета медицины и здравоохранения, кафедры политики и организации здравоохранения научно-педагогической магистратуры «Медицина» на интеллектуальной игре Science Ring. В соревновании участвовали 2 команды: «Исследователи» (2-й курс), «Формула жизни» (1-й курс).

В начале мероприятия организаторы озвучили правила, согласно которым игра проходила в 2 тура, на обдумывание ответа командам предоставлялась 1 минута, отсчет времени начинался после команды ведущего: «Время», а в случае фальстарта у одной из команд право ответа переходило к команде-оппоненту. В случае неверного ответа право

ответить передавалось команде-сопернику с добавлением 20 секунд.

По итогам довольно напряженной борьбы победителем была признана команда «Формула жизни» магистрантов 1 курса НПМ «Медицина».

По словам председателя жюри проф. Г.Ж. Капановой, в процессе интеллектуального боя участники смогли продемонстрировать достойные знания не только в области медицины, но довольно эмоционально представили аргументы «за» и «против» эвтанази юридического, экономического, религиозного, социального характера. Был отмечен неподдельный интерес к теме полемики, чувствовалось сострадание и участие к неизлечимо больным.

Победителям были вручены призы и подарки, а болельщикам в зале была выражена благодарность за поддержку команд. В целом, Science Ring (это уже 2 игра в данном формате), прошел динамично, увлекательно, ярко, чем вызвал интерес научной молодежи.

К. БАЙГОНОВА,

к.м.н., доцент кафедры ПиОЗ ВШОЗ,

Д. ДЕМЕУБАЕВА,

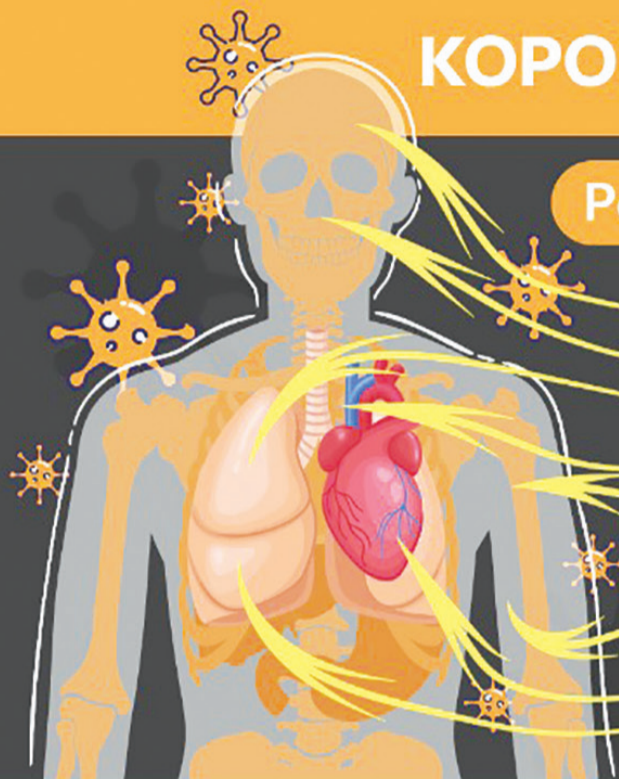
магистрант 1 курса «Медицина»

Қазақстан Республикасы
Денсаулық сақтау министрлігі

КОРОНАВИРУСТЫҢ СИМПТОМДАРЫ

Респираторлық жолмен жұғады

- Бастың ауыруы
- Мұрыннан су ағу
- Кеуде тұсының ауырсынуы
- Пневмония
- Безгек
- Дене қызуының көтерілуі
- Жүрек қағысының жиілеуі
- Тыныс алудың бұзылуы

АУРУДЫҢ АЛДЫН АЛУ:

Антисептикалық сұйық сабынмен қолды жиі жуу

Ауруды жұқтырған адаммен жақын байланыста болмау

Ет пен жұмыртқаны жақсылап қуырып/қайнатып пайдалану

Мұрыннан су аққанда, жөтел кезінде қол орамал пайдалану

Жабайы жануарлар мен малға жақындамау

Аталған симптомдарды байқасаңыз, **103** нөміріне хабарласыңыз

Сондай-ақ **1406** нөміріне хабарласып, қосымша ақпарат алуға болады

ҚҰРЫЛТАЙШЫ:

Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университетінің ректораты

РЕДАКЦИЯ АЛҚАСЫ:

Бас редактор: Досжан БАЛАБЕКҰЛЫ
Тілшілер: Айнұр АҚЫНБАЕВА, Светлана ӨМІРҒАЛЕЕВА
Фототілші: Марат ЖҮНІСБЕКОВ
Корректор: Гүлмира БЕКБЕРДИЕВА, Ағила ШУРИЕВА

МЕКЕНЖАЙЫ:

050040, Алматы қ., әл-Фараби даңғылы, 71, ректорат, 11-қабат, №1104 бөлме.
Байланыс телефоны: 377-33-30, ішкі: 11-94, тікелей: 377-31-48.

Электронды мекенжай: **kazuniver2016gazeta@gmail.com**

Газет редакцияның компьютер орталығында теріліп, беттелді. АҚ "Алматы-Болашақ" баспаханасында басылды.

Бағасы келісім бойынша. Таралымы 1000 дана Тапсырыс: №347

- Жарияланған мақаладағы автор пікірі редакцияның көзқарасын білдірмейді.
- Редакцияға түскен қолжазба қайтарылмайды, үш компьютерлік беттен асатын материалдар қабылданбайды.
- «Қазақ университетіне» жарияланған мақала көшіріліп басылса, сілтеме жасалуы міндетті.
- Жарнама мәтініне жарнама беруші жауапты.